

GRAFIKAI SZEMLE

SZAKFOLYÓIRAT A GRAFIKAI IPARÁGAK SZÁMÁRA

A KÖNYVNYOMDÁSOK SZAKKÖRÉNEK HIVATALOS KÖZLÖNYE

Szerkesztőség:

Budapest, V., Hold-utca 7.

Megjelen havonként egyszer.

Előfizetési ár: egész évre 2 frt, félévre 1 frt.

Kiadóhivatal:

Budapest, V., Hold-utca 7.

Könyvnyomdák Budapesten.

- I. kerület (Vár).
- M. kir. Államnyomda,**
Nándor-tér 1.
- Magy. kir. tud. egyetemi nyomda,**
Iskola-tér 3.
- II. kerület (Viziváros).
- Bagó M. és Fia,**
Ponty-utca 4.
- Heisler Jaroslav,**
Várkert-rakpart 1.
- Müller K. (Münster K.),**
Albrecht-út 3—5.
- III. kerület (Ó-Buda).
- Bartalits Imre,**
Remete-hegy.
- Bichler I.,**
Kiskorona-utca 15.
- Wimmer Márton,**
Serfőző-utca 10.
- IV. kerület (Belváros).
- Anglo-nyomda,**
Molnár-utca 24.
- Athenaeum, irodalmi és nyomdai részv. társ.,**
Ferenciek-tere 3.
- Barcza József,**
Lipót-utca 30.
- Belvárosi könyvnyomda,**
(tul. Varga E. és Grósz B.)
Lipót-utca 43.
- Buschmann Ferencz,**
Koronaherczeg-utca 8.
- Feldmann Mór,**
Károly-körút 20.
- Franklin-Társulat magy. irod. int. és könyvny.,**
Egyetem-utca 4.
- Goszler Gyula,**
Aranykéz-utca 1.
- Hunyadi Mátyás, irod. és könyvnyomda-intézet,**
Zöldfa-utca 43.
- Langer Ede és Fia,**
Zsibárus-utca 1.
- M. kir. posta- és távirde-igazgatóság könyvny.**
Főposta-épület.
- Mercur kő- és könyvnyomda,**
Kecskeméti-utca 5.
- Nagy Sándor,**
Papnövelde-utca 8.
- Id. Poldini Ede és Társa,**
Mária Valéria-utca 5.
- Róth József,**
Ujvilág-utca 6.
- Singer Lipót,**
Károly-körút 24.
- Sűz Dávid,**
Molnár-utca 37—39.
- Székesfővárosi házi ny.,**
Lipót-utca 32.
- Ullmann József,**
Régi posta-utca 4.
- Várnai Fülöp,**
Régi posta-utca 3.
- Werbőczy könyvny. r.-t.,**
Vármegye-utca 11—13.
- Wodianer F. és Fiai,**
Sarkantyús-utca 3.
- V. kerület (Lipótváros).
- Bendiner A.,**
Arany János-utca 18.
- Czettel és Deutsch,**
Bálvány-utca 12.
- Hamurger és Birkholz,**
Nácor-utca 19.
- Hungária-könyvnyomda és kiadó-üzlet,**
Váci-körút 34.
- Kálmán M. és Társa,**
Vadász-utca 32.
- Kanitz C. és Fiai,**
Vadász-utca 26.
- Károlyi György,**
Kálmán-utca 5.
- Kaufmann József,**
Arany János-utca 4.
- Kertész József,**
Mária Valéria-utca 11.
- Kollmann Fülöp,**
Arany János-utca 34.
- Légrády Testvérek,**
Váci-körút 78.
- Lengyel Lipót,**
Vadász-utca 35.a.
- Löw Ede,**
Váci-körút 80.
- Márkus Samu,**
Báthory-utca 20.
- Minerva kő- és könyvnyomda,**
(tul. Gansl Zs.) Sas-ut. 29.
- Magy. kir. postatakarék-pénztár nyomdájá,**
Széchenyi-utca 2.
- Orsz. központi községi nyomda-részvénnytárs.**
Lipót-körút 22.
- Pallas, irod. és nyomdai részvénnytársaság,**
Kálmán-utca 2.
- Pesti Könyvnyomda-Részvénnytársaság,**
Hold-utca 7.
- Pesti Lloyd-társulat Könyvnyomdájá,**
Dorottya-utca 14.
- Pollák M. Miksa és Tsa,**
Bálvány-utca 21.
- Preszburg Frigyes,**
Arany János-utca 14.
- Schlesinger és Kleinberger,**
Bálvány-utca 18.
- VI. ker. (Terézváros).
- Blau Albert fiókja,**
Szerecsen-utca 38.
- Brózsza Ottó,**
Váci-körút 17.
- Ehrstein Mór,**
Laudon-utca 4.
- Engel S. Zsigmond,**
Vörösmarty-utca 56.
- Európa, irod. és nyomdai részv. társaság,**
Ó-utca 12.
- Feldmann Sámuel,**
Dávid-utca 10.
- Fővárosi nyomda, vonalozó- és könyvkötő-részvénnytársaság,**
Podmaniczky-utca 39.
- Fried és Krakauer,**
Dalszínház-utca 10.
- Friedmann Á.,**
Gyár-utca 54.
- Fuchs Samu és Társa,**
Podmaniczky-utca 27.
- Galitzenstein H.,**
Hajós-utca 33—35.
- Gelléri és Székely,**
Podmaniczky-utca 47.
- Gergely Miksa,**
Lázár-utca 2.
- Glücksellig M.,**
Hunyadi-tér 7.
- Goldschmidt Lipót,**
Révay-utca 6.
- Gross és Grünhut,**
Gyár-utca 32.
- Gutenberg-nyomda,**
Gyár-utca 31.
- Herrman Ignác,**
Laudon-utca 10.
- Hornyánszky Viktor,**
cs. és kir. udvari könyvnyomda,
Aradi-utca 14.
- Hunnia könyvnyomda,**
Teréz-körút 3.
- Jurmányi Samu,**
Dessewffy-utca 47.
- Kassino Jakab,**
Király-utca 26.
- Klauber Ignác,**
Új-utca 6.
- Korvin Testvérek,**
Révay-utca 14.
- Kosmos műintézet, kő- és könyvnyomda r.-t.,**
Aradi-utca 8.
- Közművelődés, irod. és nyomdai intézet**
Izabella-utca 70.
- Kunossy Vilmos és Fia,**
Teréz-körút 38.
- Löbl Dávid,**
Andrássy-út 19. és Szerecsen-utca 22—26.
- Luszt Sándor,**
Gyár-utca 50.
- M. kir. államvasutak menetjegy-nyomdájá,**
Csengery-utca 33.
- Manswirth Lipót,**
Podmaniczky-utca 5.
- Markovits és Garai,**
Lázár-utca 13.
- Muskát Béla,**
Teréz-körút 27.
- Nagel István,**
Vörösmarty-utca 17.
- Neumayer Ede,**
Szerecsen-utca 35.
- Orsz. ügyvédi nyomda mint szövetkezet,**
Uj-utca 3.
- Pollák Jakab,**
Aradi-utca 19.
- Pollacsek Mór,**
Ó-utca 38.
- Posner K. Lajos és Fia,**
Csengery-utca 31.
- Pscherhofer Vilmos,**
Podmaniczky-utca 15.
- Quittner József,**
Szerecsen-utca 1.
- Radó Izor,**
Váci-körút 1.
- Rand és Hirsch,**
Podmaniczky-utca 43.
- Rigler József Ede r.-t.,**
Rózsa-utca 55.
- Roth és Krausz,**
Vasvári Pál-utca 9.
- Schlänger Testvérek,**
Dessewffy-utca 18.
- Schliesser Henrik,**
Király-utca 10.
- Schmelcz és Schillinger,**
Csengery-utca 51.
- Schmidl H.,**
Szerecsen-utca 6.
- Wesselényi-nyomda,**
Uj-utca 37.
- VII. kerület (Erzsébetváros).
- Beck F.,**
Valero-utca 12.
- Deutsch József,**
Károly-körút 7.
- Eckstein Bernát és Fia,**
Király-utca 47.
- Garai Mór,**
Károly-körút 3.
- Goldfaden Márk,**
Kazinczy-utca 7.
- Hedvig S.,**
Dohány-utca 12.
- Jäger T.,**
Nyár-utca 12.
- Klein Samu,**
Kálcza-utca 64.
- Löbl Mór,**
Király-utca 27.
- Löblowitz Zsigmond,**
Csömöri-út 54.
- Neuwald Illés,**
Dohány-utca 44.
- Pannonia-nyomda,**
Rombach-utca 8.
- Propper Leó,**
Erzsébet-körút 35.
- Reich Ármin,**
Dohány-utca 84.
- Rubin J.,**
Király-utca 13.
- Spatz Henrik,**
Doh-utca 55.
- Spitzer és Somogyi,**
Klauzál-utca 31.
- Stern Péter,**
Kazinczy-utca 35.
- Weisz Manó,**
Csányi-utca 13.
- Wendt és Bergsmann,**
Károly-utca 19.
- Zeisler M.,**
István-tér 17.
- VIII. ker. (Józsefváros).
- Alkotmány-könyvny.,**
Mária-utca 11.
- Budapesti Hirlap nyomd.**
Rökk Szilárd-utca 4.
- Özv. Fried Ignáczné,**
József-utca 14.
- Fritz Ármin,**
József-körút 9.
- Klein Vilmos,**
Kerepesi-út 73.
- Kohn Simon,**
József-körút 5.
- Lauer J.,**
Nagyfuváros-utca 11.
- Magyar Nyomda,**
József-utca 45.
- Országos Hirlap nyomd.**
József-körút 65.
- Rózsa Kálmán és neje,**
Szentkirályi-utca 30.
- Szent Gellért-nyomda, (Valter E.),**
Práter-utca 44.
- Szent László-nyomda,**
Rökk Szilárd-utca 28.
- Weissenberg Ármin,**
József-körút 28.
- IX. ker. (Ferencváros).
- Engelmann Mór,**
Vámház-körút 15.
- Pátia-nyomdarezsvény-társaság,**
Üllői-út 25.
- Vasvári Lajos,**
Üllői-út 41.
- X. kerület (Kőbánya).
- Első kőbányai könyvny.**
Jászberényi-út 1.

Könyvnyomdák a vidéken.

- Abauj-Szántó**
Baksy Barna.
- Abauj-Szepsi**
Vongrey Gusztáv.
- Abrudbánya**
Róth Ferencz.
- Ada**
Berger L.
- Alsó-Kubin**
Trnkóczy József.
- Alsó-Lendva**
Balkányi Ernő.
- Apatin**
Szavadill József.
- Arad**
Aradi nyomda-részvénytársaság.
Bloch H.
Első aradi amerikai gyors-sajtó-nyomda (tul.: Kerpich Zsigmond).
Gör. kel. egyházmegyei nyomda.
Gyulai István.
Lengyel Lipót.
Muskát Miksa.
Tribuna Poportului r.-t. nyomdája.
Réthy Lipót és Fia.
- Aranyos-Maróth**
»Dóczi-nyomda (tulajd.: Némedi László).
- Aszód**
Magyar kir. javító-intézet nyomdája.
- Bács-Kula**
Berkovits Márk.
- Bács-Topolya**
Wilhelm Miksa.
- Baja**
Kazal J.
Kollár Antal.
Nánay Lajos.
Streinz Gyuláné.
- Balassa-Gyarmat**
Halyák István.
Tokay Lajos.
- Balászfalva**
Gör. kath. püspöki nyomda.
- Bánffy-Hunyad**
Ábrahám Mór.
- Barcs**
Skríbanek N.
- Baróth**
Mizsúr Ádám.
- Bártfa**
Blayer M.
- Békés**
Báró Drechsel Géza.
Povázsay László.
- Békés-Csaba**
Corvina-ny. (Szihelszky József).
Lepage Lajos.
Povázsay testvérek.
- Belényes**
Süssmann Lázár.
- Beregszász**
Haladás-könyvnyomda (tul.: Juhász Piroska).
Engel Jenő.
- Besztercze**
Botschar Tivadar.
Csallner Károly.
- Besztercebánya**
Machold F.
Sonnenfeld Mór.
- Bicske**
Lederer Hermann.
- Bonyhád**
Raubitschek Izor.
Simon Károly.
- Brassó**
Brassói Lapok nyomdája (tulajd.: Grünfeld R.).
Churcu és társa.
Gött János Fia.
Herz és Társa
- Muresianu Aurél.
Schlándt G.
- Breznóbánya**
Kreislér J.
- Buziás**
Ullmann F.
- Csáköva**
Chudy Testvérek.
- Csáktorna**
Fischel Fülöp.
- Csikszereda**
Györgyjakab Márton.
Létz János.
- Csongrád**
Tiszavidék nyomdája (tulajd.: Silber Jánosné).
Weisz Márk.
- Csorna**
Neumann Samu.
- Csurgó**
Vágó Gyula.
- Czepléd**
Nagy Elek
Sebők Béla.
- Debreczen**
Csokonai nyomda- és kiadó-részvénytársaság.
Hoffmann és Kronovitz.
Kutasi Imre.
László Albert.
Pongrácz Géza.
Városi nyomda.
- Deés**
Demeter és Kiss.
Goldstein Jakab.
- Detta**
Heldenwanger és Ulmann.
- Déva**
Hirsch Adolf.
Kroll Gyula.
- Devecser**
Rosenberg Zsigmond.
- Dicső-Szent-Márton**
Hirsch Mór.
- Ditró**
Ditró és Szárhegy községek nyomdája.
- Dombóvár**
Dombóvári könyvnyomda (tulajd.: Bruck Sándor).
- Dunaföldvár**
Schwarz Manó.
- Duna-Szerdahely**
Adler Netti.
Goldstein Józsuva.
- Eger**
Baross-nyomda (tulajd.: Paunz S.).
Egri könyvny. részv.-társ.
Érseki lyceumi nyomda.
Löw Sámuel.
- Enying**
Politzer Jenő.
- Eperjes**
Kósch Árpád.
Pannonia-nyomda (tulajdonos: Kahn Mór).
Stamberger Lajos.
- Érsekújvár**
Kohn Samu.
Winter Zsigmond.
- Ér-Mihályfalva**
Beck Adolf.
- Erzsébetfalva**
Mártonfi L.
Matkovich Aladár.
- Erzsébetváros**
Kotzauer D.
- Esztergom**
Buzárovits Gusztáv.
»Hunnia« könyvnyomda (tul.: Gerenday József).
- Laiszky János.
Tábor Adolf.
- Fehértemplom**
Kuhn Péter.
Wunder J.
- Felső-Eőr**
Schodisch Lajos.
- Fertő-Nezsider**
Horváth B.
- Fiume**
Battara P.
Chiuzre & Co.
Jerouscheg G.
Mochovich Emidio.
Stabilimento Tipo-litografico Fiumano.
Unio könyvnyomdai műintézet (Tipografia artistica).
- Fogarás**
Thierfeld Lipót.
- Galánta**
Első galántai könyvny.
- Galgócz**
Szold Jakab.
Sternér Adolf.
- Gyergyó-Szent-Miklós**
Létz János
Szabó Testvérek.
- Gyoma**
Kner Izidor.
- Gyöngyös**
Herzog Á. E.
Kovács és társa.
Schimmerling Dávid.
- Gyöngk**
Engel József.
- Győr**
Fischer István és F. utóda
Nitsmann József.
Györegyházmegyei könyvnyomda.
Pannonia-könyvnyomda (tul.: Szávay és Raab).
Surányi János.
- Győr-Sziget**
Gross G. és társa.
- Gyula**
Corvina-nyomda.
Dobay János.
- Gyulafehérvár**
Püspöki lyc. nyomda (hérlő: Papp György).
Voltz B.
- Hajdú-Böszörmény**
Szabó Ferenczné.
- Hajdú-Nánás**
Bartha Imre.
- Hajdú-Szoboszló**
Plón Gyula.
- Halas**
Práger Ferencz.
- Hátszeg**
Triznyai István.
- Hatvan**
Hoffmann J. L.
- Hódmező-Vásárhely**
Hódmezővásárhelyi nyomda és kiadó r.-t.
Lévai Fülöp.
Vásárhely és Vidéke nyomdája.
- Holics**
Hotascha J.
- Homonna**
Waller S.
- Huszt**
Mermelstein Fülöp.
- Igló**
Schmidt József.
Tátra-könyvnyomda (tul.: Stein Ignác).
- Ipolyság**
Neumann Jakab.
- Jászberény**
Brünauer Adolf és Társa.
Kaczvinszky Zoltán.
- Kalocsa**
Juresó és társa
Werner Ferencz.
- Kaposvár**
Gerő Zsigmond.
Hagelmann Károly.
Özv. Jancsovics Gyuláné.
Kéthelyi Miksa.
- Kapuvár**
Buxbaum József.
- Karánsebes**
Karánsebesi gör. kel. rom. egyházmegye nyomdája.
Fleissig Lipót.
- Karczag**
Szódi S.
- Kassa**
Grosz Soma.
Ifj. Nauer Henrik.
Ries Lajos.
Werfer Károly.
- Kecskemét**
Fekete Mihály.
Ottinger Ede.
Steiner Mihály.
Sziládi László.
Tóth László.
- Késmárk**
D. Altmann Dávid.
Sauter Pál.
- Keszthely**
Farkas János.
Nádai Ignác.
Sujánszky József.
- Kézdi-Vásárhely**
Ifj. Jancsó Mózes.
- Király-Helmec**
Klein József.
- Kisbér**
Hafli Kálmán.
- Kis-Czell**
Menyhárt Julia.
- Kis-Kőrös**
Kalisch Ignác.
- Kis-Kún-Félegyháza**
Feuer Illés.
Vesszősi József.
- Kis-Marton**
Dick Ede.
- Kis-Pest**
Fischhof Henrik.
- Kisújszállás**
Szekeres József.
- Kis-Várda**
Berger Ignác.
Ifj. Klein Gyula.
- Kolozsvár**
Boskovics József.
Ellenzék nyomdája.
(tul.: Magyary Mihály).
Gámán János örököse.
Gombos Ferencz.
Magyar Polgár nyomdája.
(tul.: Ajtay K. Albert).
Polecz Albert.
Zobátz Ferencz.
- Komárom**
Freisinger Mór.
Hacker Richárd.
Rónai Frigyes.
Schönwald Tivadar.
Spitzer Sándor.
Szénássy I.
- Körmend**
Körmendi könyvnyomda-részvénytársaság.
- Körmöczbánya**
Joerges A. özv. és Fia.
- Korpona**
Korpona és Vidéke nyomdája.
- Kőszeg**
Feigl Frigyes és Gyula.
- Kún-Szent-Márton**
Csanády József.
- Kún-Szent-Miklós**
Özv. Bors Károlyné.
- Lajta-Szent-Miklós**
Fleischmann Ignác.
- Léva**
Dukesz Lipót.
Nyitrai és Társa.
- Lippa**
Máhr Emil.
Zách József.
- Liptó-Szent-Miklós**
Steier Izidor.
- Lőcse**
Reisz Tivadar József.
- Losoncz**
Kármán-könyvnyomda.
Losoncz Sándor.
Roth Simon.
- Lugos**
Traunfellner Károly.
Virányi János.
Weisz és Sziklai.
- Magyar-Óvár**
Czéh Lajos.
- Makó**
Gaál László.
Neumann József.
- Malacska**
Wiesner Alfréd.
- Maros-Ludas**
Glück József.
- Máramaros-Sziget**
Blumenfeld és Dávid.
Mayer és Berger.
Részvénytársaság.
Wider Mendel Fia.
- Maros-Vásárhely**
Adi Árpád.
Ev. ref. collegium-nyomda (hérlő: Sztupjár István).
Grün Vilmos.
- Mátészalka**
Weisz Zsigmond.
- Medgyes**
Reissenberg G. A.
- Mezőkövesd**
Balázs Ferencz.
- Mezőtúr**
Dolesch Géza.
Gyikó Károly.
- Miava**
?
- Mindszent**
Weisz Ignác.
- Miskolc**
Forster, Wesselényi és Társai.
Stamberger Bernát.
Wagner és Szelényi.
- Módos**
Staits György.
- Mohács**
Blandl János.
Rosenthal Márk.
- Moór**
?
- Mosony**
Grünfeld Ignác.
- Munkács**
Orünstein Mór.
Kohn és Klein.
Kroó Hugó.
- Nagy-Atád**
Grünberger Antal.
- Nagy-Bánya**
Molnár Mihály.

GRAFIKAI SZEMLE

SZAKFOLYÓIRAT A GRAFIKAI IPARÁGAK SZÁMÁRA

A KÖNYVNYOMDÁSZOK SZAKKÖRÉNEK HIVATALOS KÖZLÖNYE

MEGJELEN HAVONKÉNT EGYSZER

Országos nyomtatványkiállítás.

A Könyvnyomdászok Szakkörének választmányára november 22-én tartott ülésén elhatározta, hogy a jövő év *húsvétjától kezdve két héten át* országos nyomtatványkiállítást rendez.

A legutolsó ilyen szakkiállítás 1878. év pünkösd hetében a Fővárosi Iparosok Körében volt. Ezt a kiállítást a Budapesti Könyvnyomdászok és Betűöntők Egylete rendezte. Maga a kiállítás négy részre oszlott, még pedig: 1. nyomtatványok általában; 2. hírlapok gyűjteménye; 3. régi nyomtatványok gyűjteménye; 4. betűöntés, tömképelési, fametszési munkák és nyomdai szerszámok.

A Szakkör által rendezni szándékoltt kiállítás nem egészen ebben a keretben mozog, mert az csupán csak nyomtatvány- (és újság-) kiállítás lesz. Ha azonban valaki érdekes régi nyomtatványokat is küldene be, azokat is kiállítaná a rendezőség. És a Szakkör nem is kíván semmi áldozatot, nem kíván külön erre a célra készített munkákat, csak a legutóbbi öt év termékeiből kiválogatva néhányat. Öt darab lenne a minimum; ha azonban valaki többet küld be, természetesen dolog, hogy azt szívesen veszi a rendezőség. Különben ideiktatjuk a szétküldött körlevelet egész terjedelmében, hogy minél szélesebb körökben terjeszszük annak tartalmát.

Felhívás a magyarországi könyvnyomdatulajdonosokhoz.

A jövő év *húsvétján* országos nyomtatványkiállítást óhajtaná rendezni a Könyvnyomdászok Szakköre.

Ez a kiállítás eltérne a sablonos és inkább csak a külszínre adó egyetemes kiállításoktól, a mennyiben tisztán szakszempontról mutatná be a beküldött és kiállításra szánt anyagot. Szakemberek rendeznék ezt szakemberek számára és a gyakorlati élet terén működő férfiakból álló bizottság mondana azok felől jóakaró ítéletet.

Célunk e kiállítással az, hogy ez alkalommal megbizonyosodjunk a felől: milyen nivón áll a mi nyomdászatunk a külfölddel szemben. Ebből a célból a kiállítás végeztével beható tanulmányt iratnánk a beküldött munkákról, a melyben csoportokra osztva mondánánk véleményyt az egyes nyomdák haladásáról és munkaképességéről.

E célunk elérésére legalkalmasabbnak találnánk azt, ha minden egyes nyomda beküldene hozzánk az utolsó öt év alatt készült és általuk legjobbnak gondolt nyomtatványból öt- vagy tízfélét (mindenikből egy-egy példányt), még pedig lehetőleg úgy, hogy az ott készülő lapokból is lenne a kollekcióban egy-egy példány.

A lapok beküldése alól azonban kiveszszük a fővárosi napilapokat, mert ezek úgysis közkezen forognak és mindenki előtt ismeretesekek.

Felkérjük tehát a főnök urakat, sziveskedjenek minket legkésőbb *december 31-ig* egy levelező-lapon értesíteni arról, hogy részt óhajtanak-e venni a kiállításban, az anyag beküldésére azonban egész *február végéig* volna idő.

Hiszszük és reméljük, hogy kérő szavunk meghallgatásra talál a művelt magyar főnökök és nyomdavezetők-nél s a mint 1878-ban létesülhetett ilyen szakkiállítás, úgy még jobban létesülhet az most, a mikor minden eszköz oly könnyen áll rendelkezésünkre.

Megjegyezzük még, hogy a beküldött a postaköltségeken kívül más kiadás nem terheli, mert az egész kiállítás rendezését Körünk vállalja magára, a melynek intézősége a kiállítás rendezésével alapszabályai rendelkezéseinek akar eleget tenni, hogy ezzel is használjon tagjai művelődésének és a magyar nyomdászatnak.

A legjobb reményektől eltelev bocsátjuk ki e felhívást a magyarországi nyomdafőnökökhöz és bizunk annak eredményességében.

Budapestben, 1898. november 22-én.

A Könyvnyomdászok Szakkörének választmányára.

Hiszszük és reméljük, hogy a főnöktestület is rajta lesz, hogy e kiállítás minél jobban sikerüljön. De a vidéki főnökök is megteszik azt a csekély áldozatot, a mire őket a fentebbi felhívás kéri.

Örömmel jelenthetjük különben, hogy már eddig is sok jelentkezés történt s azt hiszszük, hogy jövő számunkban már határozott alakban is bejelenthetjük a kiállítás megtartásait.

A szakiskola kérdéséről.

Inmár négy éve mult, hogy a Szakkörben fölmerült az én igénytelen indítványomra a szakiskola létesítése iránt való mozgalom indításának kérdése. A Szakkör akkori választmányára lelkesülten karolta föl ez eszmét s nyomban ki is küldött egy szűkebb bizottságot az ügyek intézésére.

A kiküldött bizottság azonnal meg is tette a szükséges előkészületeket a mozgalom megindítására, de

időközben (1895. február hó 13-án) megalakul a főnökegyesület és a megalakulás alkalmával lelkes hangon szóltak a szakiskola létesítéséről is, sőt a többek között alapszabályukba is felvették céljaik közé, a midőn a lelkesedés betetőzéseül Wodiáner Fülöp nyomdatulajdonos úr 1000 forintot föl is ajánlott a szakiskola javára.

Ezt a lelkesült hangulatot tekintve azután a Szakkör előállott eredeti tervétől, annál is inkább, mert most már magát nem tartotta tovább illetékesnek a kérdés megoldására és bizva abban, hogy a nyilvánult hangulat mellett a főnökegyesület csakhamar létesíteni is fogja a szakiskolát, ennél fogva működését csak szűkebb térre szorította, vagyis csak annyira, hogy a rendelkezésre álló külföldi szakiskolai adatok alapján egy tervvázlatot készít s azt a nyomdászat fejlődése iránt érdeklődőknek s ezek között a főnökegyesületnek is megküldi.

A tervvázlatot a Szakkör bizottsága el is készítette s dicsőre méltó áldozatkészséggel a Kör kinyomatta és szétküldte.

Azóta a Kör a szakiskola tekintetében várakozó álláspontra helyezkedett, nem szűnven meg azonban ott, a hol lehetett, a szakiskola javára tenni is. Így több ízben fölkereste az akkori iparoktatási főigazgatót is, a ki a kérdés iránt meleg érdeklődést tanusított, sőt megígérte, hogy az ügyet a maga részéről a legkészségesebben támogatja.

De napok, hónapok s évek rohantak azóta tova. Sem a főnökegyesület, sem a miniszterium részéről nem történt semmi egészen addig, míg az ezredéves kiállítás alkalmából az Országos Iparegyesület által rendezett iparoskongresszus nyomdászati szakosztálya szintén ki nem mondta egy szakiskola létesítésének szükségét.

Ekkor az iparoskongresszus határozatainak végrehajtásával megbízott Országos Iparegyesület a határozat végrehajtása céljából, lovag Falk Zsigmond kir. tanácsos úr indítványára, átirat Körünk elnökségéhez egy tervezet és költségvetés készítése végett, a mit Körünk elnöksége rövid idő alatt el is intézett.

A tervezetet és költségvetést azután, a mely lapunkban is ismertette volt annak idején, igen dicső sorok kíséretében az Iparegyesület azonnal föl is tejesztette a kereskedelmi miniszterhez, a ki határozathozatal végett megküldte azt az országos iparoktatási tanácshoz.

A tanács akkor egyhangúlag kimondta, hogy szükségesnek tartja egy grafikai iskola berendezését a nyomdászat és rokoniparok számára, de addig is, míg az létesülhet, óhajtandónak nyilvánította a nyomdásztanonczoknak csoportokba való állítását és szakszerű oktatását, mely határozatot annak idején különben szintén ismertettünk.

Ettől az időtől fogva az ügy azután megint eltűnt szemeink elől s egyáltalán semmi hírt nem hallottunk róla egészen addig, míg a Grafikai Szemle egy megbízható tudósítója azt a leverő hírt nem közölte, hogy a szakiskolából nem lesz semmi. E hírt azonban a főnökegyesület hivatalos lapja megczáfolta illetékes helyről nyert felvilágosítások alapján, hanem mindamellett az sem tudott fölvilágosítást nyújtani arra nézve, hogy a szakiskola mikor fog létesítettetni s egyáltalán, hogy a miniszteriumban csupán a grafikai iskola létesítésével foglalkoznak-e vagy a tanoncziskolák kérdésével is.

Ez előzményeket tekintve, súlyos aggodalmaim támadtak a szakiskola mielőbbi létesítésére vonatkozólag, tehát arra a nehéz feladatra határoztam el magamat, hogy a szakiskola létesítésének ily messze nyúló késedelmeskedése következtében addig is, míg a szakiskolát csakugyan elnyerjük, adjunk legalább szakórákat a tanonczoknak, a melyek keresztülvitele alig ütközik akadályokba s e tekintetben fölhívást is intéztem a főnökegyesület hivatalos lapjában a főnökökhöz.

E felhívás után a szakiskola kérdésében újabb fordulat állott be, t. i. a főnökegyesület elhatározta azt, a mit már különben régebben óhajtottunk és reméltünk, hogy a szakiskola érdekében akcióba lép s annak létesítését szorgalmazni fogja, sőt egy újabb határozatában már a következőket is mondja:

„A választmány elhatározza, hogy a Könyvnyomdászok Szakköre által készített s a miniszteriumhoz az Iparegyesület útján már két év előtt benyújtott szakiskola-tervezetet magáévá teszi, elintézését sürgettetti s jóváhagyatása után egy iskolabizottságot fog választani annak végrehajtására; az ügynek további intézésével és szorgalmazásával Szöllősy Mihályt megbizza.»

E határozat kimondása alkalmával pedig lovag Falk Zsigmond nyomdaigazgató úr felajánlta támogatását úgy az Iparegyesület útján, valamint a miniszteriumokban szükséges eljárásoknál s ama meggyőződésének ad kifejezést, hogy a szakiskola rövid idő alatt megnyeri a miniszterium jóváhagyását.

A szakiskola kiadásának fedezését akként kontemplálják, hogy egy tanoncz után öt forint, vagyis tíz hónapon keresztül havonként 50 kr. lesz fizetendő tandíjképen, a többletkiadásokat pedig a főnökegyesület fedezi.

Ugyane választmányi ülésen foglalkozott a főnökegyesület az én javaslatommal is a szakórák tekintetében, mert én a főnökegyesület határozata daczára szükségesnek véltem mégis azoknak életbeléptetését, mivel kétségeim voltak az iránt, hogy a szakiskola nemcsak hogy az idén már nem, hanem a viszonyok következtében még a jövő évre is létesíthetők lennének.

A főnökegyesület választmánya javaslatomat ez alkalommal nem fogadta el, mert valószínűnek tartja a szakiskolának a jövő évre való létesítését, de azért is, mivel a nyomdásztanoncznak az ipariskola látogatásán kívül több tanulással nem is terhelhetők s erre idővel nem rendelkeznek.

Én bár legkevésbé sem kételkedem abban, hogy a főnökegyesület minden lehető el fog követni a szakiskolának a jövő évre való létesítése tekintetében, aggályaim azonban a viszonyok miatt még mindig fennállanak.

De mindamellett reméljük a legjobbat s épp ez az oka annak, hogy a szakórák keresztülvihetősége felől ez alkalommal nem nyilatkozom, mert hisz ha sikerülni fog csakugyan a jövő évre a szakiskola létesítése, a szakórákra úgy sem lesz szükség. Az idénre pedig a szakórákról úgyis le kellene mondanunk, mivel az idő nagyon is előrehaladt.

Üdvözöljük tehát a főnökegyesületet derék vállalkozásában s kívánjuk, hogy törekvései a szakiskola kérdésében teljesen sikerüljenek!

Grócz Ernő.

A kromonyomás.

Mint hogy az utóbbi években a kemigrafia tökéletesedése folytán a fametszvényekhez hasonló éteftett ónlemezek készülnek, és pedig nemcsak rajz után, hanem fényképátvitel által, úgy, hogy most bármely tárgy a természethez hiven vehető fel és mint nyomtatásra kész ónklisé a sajtónak sokszorosításra átadható, a kemigrafia nagy haladást tüntet fel különféle egymásba illeszthető klisék, illetőleg színes lemezek előállításának más terén is.

E fotomechanikai eljárás által lehetővé van téve, hogy a könyvnyomdász is képes térképeket, színes képeket stb. elkészíteni és újabb időben a könyvnyomdászoknak ez által jelentékeny versenytársuk akadt a könyvnyomdászban. Először is olcsóbb az ily úton készült klisé, másrészt meg a könyvnyomó-gépen sokkal gyorsabban is megy a munka; magától értetődik, hogy az olyan nyomdában, a hol egész éven át művelik a színnyomást, már magában jutányosabbak az ezzel járó költségek, mint az oly üzletekben, a hol csak egy-kétszer fordul elő évenként.

Kifogástalan kromonyomás előállításához szükséges, hogy az illető gépmester jó illusztrációnyomó legyen. A finom részletek és árnyalatok köztudomás szerint nem állíthatók elő a könyvnyomó-gépen úgy, mint a könyvnyomónál, azonban a gépmester ügyes keze sokat pótolhat és javíthat az egyenetlés (Zurichtung) alkalmával.

Ha a gépmester ilyen munkát kap, első gondja arra irányuljon, hogy a gyorssajtó minden tekintetben rendben legyen, mert a regiszter és az egyenetles festékelés a legfőbb feltétel. Igen megbízható punktírozónóval is kell rendelkezni. A rossz regiszter tekintetében nem ritkán maga a gépmester a főhibás, a mennyiben a gép kezelésében hanyagul jár el. A gyorssajtó a legpontosabban megvizsgálandó s utána kell nézni, hogy a kocsin, vontatórúdon és a csilinderen jól záródnak-e a csapágyak (Lager). A csilinder rollóinak (Rollen) egyenlően kell nehezedni és a villarúdnak a felfogó villával együtt nem szabad lazán maradni. Végre a csilindernek a legpontosabban kell helyreessen. Emez itt említett feltételek nélkül lehetetlen valami tisztességes munkát teljesíteni.

A csilinder-áthúzatnak keménynek kell lennie; legjobb a karton-papírból készült áthúzat. Az alsó szalag közepesfeszültségű legyen s nyomás közben többször utána kell nézni, hogy az egyenetles feszültség megmaradjon, mert mihelyt az alsó szalag laza lesz, a regiszter nem vág. Az ívfogók (Greifer) megvizsgálandók s ügyelni kell, hogy azok mindegyike egyformán fogja meg az ívet, mivel ezek is nagyban hozzájárulnak ahhoz, hogy a regiszter nem áll helyesen. A fogaskerekeket és fogasrudakat igen alaposan kell megtisztítani, valamint a sinekről is a legparányibb szenny gondosan eltávolítandó.

A formát rendszerint már előre pontosan zárjuk s ennél a fatérzőket (Holzstege) határozottan mellőzzük, mivel ezek nyomás közben a forma emelkedését okozzák. Legcélszerűbb vasstegeket használni. Zárókészülékül legajánlatosabb a Hölzl-féle, mivel ez nyomás közben nem ugorhat vissza, mint a másfajta készülék.

Az első forma a legtöbb esetben a kontúra, mivel ebben bírjuk a többi színre nézve a legjobb állapot.

A punktúrák a formába lesznek zárva és pedig elől három és hátul három. Legjobb egy cicero quadrátba három punktúra-tűt forrasztani, de ezek ne álljanak a szedésnél, illetve lemeznél magasabban és ezeket illeszszük be a középső stégbe, azonban ne igen mélyen, mert akkor rosszul punktírozhatunk.

Ha a forma be van emelve, megvizsgáljuk, hogy a záró keret (Schliessrahme) nem áll-e ferdén; ha még marad üres tér, legjobb azt térzőkkel jól kitölteni, hogy a ráma eltolódása lehetetlenné tétessék. Ezután készítsünk egy levonatot és rakjuk alá egyenetlesen a kliséket, hogy egyformán jöjjenek ki a nyomásnál. A klisék himbálózását okvetlen meg kell akadályozni, mert a himbálózó mozgás által spiszek keletkeznek. Ha a forma rendbe hozatott, lássunk a csilinder-egyengetéshez (Cylinder-Zurichtung). A zurichtoláshoz választunk kemény, enyvezett, legcélszerűbben postapapírt és pedig közép-erőset és gyengét (vékonyat). Hogy az oly gyakori csilinder-elállítást mellőzzük, tegyünk a levonatok alá 3—4 makulatúra-ívet, készítsünk az első egyenetléshez 3—4 levonatot, a szerint, a minők a lemezek s egalizáljuk azokat felülről, úgy, hogy így teljesen egyenetles lenyomatot nyerjünk. Ha ezzel az egyenetléssel megvagyunk, ragaszszunk föléje egy tiszta ívet, engedjük üresen keresztülmenni s azután illeszszük reá a kivágott részeket. Nagy kliséknél, a melyek erős nyomást kívánnak, jól teszszük, ha a kivágott részeket egy negyedpetittel előbbre ragasztjuk, mert a többszöri keresztülingengetés által az egész egyenetlés magától húzódik visszafelé. Az egész kivágás fölé feszítsünk egy nedves ívet, úgy, hogy annak vége hátul a csilinderbe be legyen ragasztva. Forró enyvvvel vegyített csiriz a legbiztosabban tart.

A nyersegyenetlés (Kraftzurichtung), melyet lehetőleg már a beemelés előtt kell elkészíteni, tapasztalásom szerint a következő módon állítandó elő: Ehhez tartozik két erős, egy közép-erős és két gyenge postapapírlevonatot; utóbbiakhoz legcélszerűbben florpostapapírt használhatunk. Alapnak vegyünk egy erős postapapírlevonatot és feszítsük azt zinklemezeire és pedig úgy, hogy mind a négy sarka erősen leragadjon, azután kivágandók a legmélyebb (legsötétebb) részletek az erős ívből s ragaszszuk azokat pontosan az alapívre, azután vágjuk ki a gyengébb ívből még egyszer a legsötétebb részleteket a velők határos felsőtét részekkel s ragaszszuk pontosan az első kivágásra. Most vegyük elő a florpostapapírlevonatot s vágjuk ki belőlük az árnyalatoikat, az erősebbeket két, a halványakat egy ívből és ragaszszuk ezeket is az alapívre. Így az egyenetlés folyton fokozódó fogyatéket nyer, a mennyiben az egészen világos részletek egyszeresen s a mindinkább sötétedő részletek két-, három- és négyszeres aláakást kapnak. A nyersegyenetlés a klisé és rajz nagyságához alkalmazkodik, mert minél távolabb állanak a különböző árnyalatok, annál kevesebb kivágást kell eszközölnünk.

Ha az egyenetlés teljesen kész, lássunk a vázlat-színhez (Kontur-Farbe); alaposan tisztítsuk meg a festékszerkezetet, a hengereket és a nyomandó formát. Vázlat-színül leghelyesebb erős sötétbarnát választanunk.

Ha a vázlat-forma ki van nyomva, beemelőnk a második forma lemezei (testszín), a melyek pontosan

beillesztendők az első rajz nyomatába, s úgy kezelendők, mint az első forma. Egy punktura-lyukban két formát is lehet nyomni. A festékek keverésénél arra kell ügyelni, hogy azok a formát ne fedjék vastagon, hanem több kence hozzáadása által gyengén fedjenek, mert különben nagyon átnyomják a vázlat szintet. A harmadik szín sárga (kromsárga), a negyedik vörös, az ötödik kék. A sárga és kék szín nyomásánál a legnagyobb elővigyázattal kell eljárni. Csakis milorikéket választunk félhúzósan. Az utolsó forma szürke. Ennek a színnek főként az a rendeltetése, hogy a többi színek rikitóságát mérsékelje és az egésznek fényt adjon.

A színhatásról különösen egy amerikai szaklapból idézünk egyet-mást, a melyek főtényezőjükből ugyan nem újdonságok, de többfélét foglalnak magukban, a melyeket egyik-másik szaktárs szívesen fog venni. Színes címkek és más egyszerűbb apróságok nyomásánál rendszerint csak öt színt szokás alkalmazni, a melyeket majdnem kizárólag oly egymásutánban használnak, hogy a sárgával kezdik, azután vörös, fekete és kéket vesznek, míg a barnát legutoljára alkalmazzák. Ettől csak az esetben térnek el, ha az öt nyomás által szép zöldet avagy tüzes biborvöröset akarnak elérni, mert ez nem sikerülhet, mihelyt a sárga avagy a vörös szín a kék előtt nyomatnék, úgy, hogy az utóbbi amazokra reá kerülne. Milorikék a kromsárga fölött hideg sötétzöldet ad; megfordítva, azaz kromsárga a milorikék fölött szép, tüzes zöldet eredményez. Milorikék a cinóber fölött piszkos sötétbarnát eredményez; carmoisin színre nyomva hideg, kékesbe játszó bibort. Berlinikék, indigo- és bronzkék cinóberre nyomva mély fekete színhez vezet; carmoisinlakra nyomva igen sötét, csaknem fekete bibort adnak kékes fényvel, a mit jó lesz megjegyezni, mivel adandó alkalommal a fekete alkalmazását ez által meg lehet takarítani. Ha azonban carmoisinlakkot kékre nyomunk, akkor megkapjuk a helyes biborszínt; a legszebb és legtüzesebb biborszínt azonban akkor kapjuk, ha a carmoisinlakkot kobaltkékre nyomjuk; a legragyogóbb szép zöldet pedig a kromsárgának a milorikékre való nyomása által érzük el. A szürke alap valamennyi színt szebben emeli ki, mint a fehér, mivel ez utóbbin sötétebbnek látszanak, mint a minők valóssággal. Ha egyugyanazon színi két árnyalatát egymás mellett alkalmazzuk, úgy ezek egymást kölcsönösen emelik a hatásban, azonban kerülendő az, hogy a természetet utánozzuk és például a kék színt a zöld mellé állítsuk, mert a természetben a lég- és fényhatások a nyomtatásban vissza nem tükröztethető kiegyenlítő szerepet játszanak. A festékeket ennél fogva az ilyen munkákhoz csak jó, megbízható cégéktől szerezzük be, mert csakis a legjobb minőségű festékekkel érhetjük el a kívánt hatást.

Schultz János.

A plakátok.

Mindazokhoz a segédeszközökhöz, melyek a kereskedelmi és ipari életben nem várt eredményeket értek el, tartozik a plakát is. Úgyszólván kezdetleges állapotából mindinkább jobban és jobban előtérbe nyomult

és mindinkább szembeötlőbb alakot nyert, míg végre napjainkban művészi tökélyre lépett. Az egyszerű és egyszínű nyomásból kiindulva fejlődött ki a plakát oly segédeszközzé, mely manapság úgyszólván nélkülözhetetlen az ipari és kereskedelmi életben.

Míg azelőtt a fősúlyt a plakátoknál a sorokra fektették és a diszítés csak kiegészítő részét képezte, addig most a művészi tökély már annyira vitte, különösen a szecsesszonista irányban, hogy a fősúly a diszítésben nyilvánul, a sorok elhelyezése és mikénti alkalmazása csak másodsorban jó számításba.

A plakátok átalakulása sem jött könnyedén. Mielőtt a művészet teljesen hatalmába kerithette volna a plakát-kiállítás elsőbbségét, élénk küzdelem volt a sorok és a diszítés alkalmazása között, mely eleinte mindkettő rovására rosszul ütött ki.

Volt idő, midőn a kereskedő vagy iparos a megrendelt plakáton egész üzenetét szerette volna fölsorolni és nem ritkán egész körlevélben akarta a figyelmet magára fordítani. Tetemeszetesen az ily frázisokkal túltömött plakát teljesen elvesztette feltűnőségét azáltal, mert a különféle betűfajok és diszítőanyagok tömkelege teljes kaoszsá nőtte ki magát s a szemlélő nem talált semmi olyat rajta, a melyen tekintete esetleg fennakadt volna.

Az ily plakátokra fordított költségek azután teljesen kárba vesznek, mert a tulajdonképeni cél, azaz a reklámszerűség ki van zárva.

Újabbban azonban teljesen átalakultak a plakátok kiállítás tekintetében. Elismerték és belátták, hogy a plakát hivatása, mely a külföldön nagy horderővel bír, csak úgy felel meg céljának, ha kiállítása olyan, hogy az első pillanatra is megragadja a járó-kelők figyelmét.

Nálunk Magyarországon még ugyan kevés oly plakátot láthatunk, mely a modern izlésnek hódolna, de azért látjuk és tapasztaljuk, hogy lassankint mégis tért hódít ez az irány.

Emlékezzünk csak vissza a milleniumi kiállítás plakátjaira, melyek egy része a *Posner*, másik része pedig a *Werböczy* irodalmi és nyomdai részvénytársaság intézetéből került ki, hogy mennyire feltűnők voltak annak idején és a mi a reklámot illeti, úgy céljának meg is felelt. Ezt követték az *Ős-Budavára* mulató és *Konstantinápoly* plakátjai, a melyek reklámszerűség dolgában szintén figyelemreméltók voltak.

A nálunk látható izléses plakátok zöme jobbra külföldi, melyek közül felemlítésre méltók a *Kathreiner*-féle malátakivonat plakátja, a *fiumei rizskeményítő-gyár* plakátjai, továbbá a különféle *bicizikli-gyártmányokat* hirdető plakátok, melyek nagy része igazán szép kiállítású és reklámszerű feltűnés tekintetében az első helyet foglalják el. A *Liebig*-féle húskivonat plakátja, a *bécsi jubileumi kiállítás* plakátja, a *prágai időszaki kiállítás* plakátja, nemkülönbön egyes iparcikkeket ajánló plakátok, melyek szintén sikerültek.

Az itthon készült plakátok közül megemlítendő: a *Képzőművészeti Társaság*, a *mücsarnok*, a *Bem-Petőfi* körkép, a *Plasztikon*, az *Országos Hírlap*, valamint a *hazai gyógyfürdők* színes plakátjai, a melyek már az újabbfajta izlés modorában készültek.

Felemlítendő e helyütt a *Bruchsteiner* cég által for-

galomba hozott kisebb fajta reklámplakátok, melyek többnyire pléhlemezevannak dombornyomással készítve; ezek kiállítás, valamint színezés tekintetében vetekednek a külföld hasonló gyártmányaival.

A külföld a plakátkiállítás tekintetében messze előrehaladt.

A plakátok kiállítása terén észlelt változások következtében ezután vajmi kevés dolgot fog adni a nyomdásznak a plakát technikai előállítás, mert ha így halad továbbra is a plakát változatos kiállítása, akkor ezen a téren a diszítés fog dominálni, a mi a művészet dolga és a nyomdász csak mint kisegítő fog szerepelni az esetleges szövegrész benyomásával.

Ha végigtekintünk a kiragasztott plakátok tömkelegén, szinte káprázik a szemünk attól a sok mindenféle színű és kiállítási plakáttól. De e tömkelegesen szemünk csakhamar észreveszi azt, a mely — céljának megfelelőleg — hatni akar; míg pl. az oly plakátok, mint a színházaké, mulatóké vagy lapoké, oly semmitmondók, hogy szinte elkerüljük figyelmünket; a mulatóhelyek azzal próbálnak szerencsét plakátjaikon, hogy az egyes nevesebb szereplők neveit óriás betűkkel hozzák nyilvánosságra, a mi sokszor reklámszerű ugyan, de annyira hozzá vagyunk már szokva az ilyesmikhez, hogy fel sem tűnik.

Elnőtt az az idő, midőn még az egyszerű plakát is hódított. A jelen korszak minden téren lerombolta az eddigi rendszert és újat állított fel; természetesen a plakátok sem maradhattak meg régi, ósdi formájukban, hanem haladni kellett ezeknek is a többivel együtt.

Jelenleg minden kereskedő és iparos tudatában van annak, hogy árúinak vagy gyártmányainak csak úgy adhat nagyobb lendületet, ha azt plakátokon vagy lapok útján hirdeti. De azzal is számolni kell most már, hogy az ajánlott árúczikk oly módon legyen terjesztve hirdetés vagy plakát útján, hogy azon az olvasó szeme fennakadjon. Ezt pedig csak úgy lehet elérni, ha a plakát kiállítása olyan, hogy azon a járó-kelők figyelme megakad. Igaz ugyan, hogy ez több pénzbe kerül, mint az egyszerű plakát, de a cél el lesz érve, mert az ajánlott árúczikk feltűnő és reklámszerű ajánlása izléses plakáton inkább talál vevőre, mint az utóbb említett plakátokon.

Hogy mennyire becsülik a kereskedők és iparosok stb. a plakátok sikerének értékét, a legjobban bizonyítja az, hogy nem riadnak vissza semmiféle költségtől, csak-hogy plakátjaik feltűnjenek mindenkinek és ezáltal árúczikkeik ismertekké legyenek. Így azután láthatunk oly plakátokat, melyek valóban kellemes benyomást gyakorolnak a szemlélőre. Ott van például a Kathreiner-féle malátakávé hirdető plakát, melyen két kedves gyerek enyeleg, a mint egymásnak kínálják a malátát. A plakát diszkrét színezése és kiállítása olyan, hogy rögtön megakad rajta a szem s ezáltal a cég elérte óhaját, mert ily módon mindenki ismerni fogja árúit. Más plakátokon pedig, a melyek különféle élelmi szereket kínálnak, a legcsinosabb női alakok láthatók, a mi a legjobb reklám, mert a férfiak nagyon szívesen szemlélnek az ilyen plakátokat. Majd más plakátokon, hol a divat akar feltűnni, a legkülönfélébb, izlésesnél izlésesebb férfi és női alakok láthatók mindenféle alakban és hejzetben, a mi eléggé feltűnő és reklámszerű. Sőt

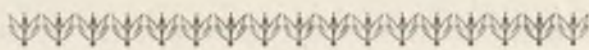
legújában az irodalmi termékek és lapok is reklámszerű plakátok útján remélnek nagyobb sikert elérni.

A plakátok jelen elterjedése és kiállítása tág teret nyújt a művészet fejlesztésére és művészeink igyekeznek is e teret tőlük telhetőleg felhasználni és remélhetőleg a plakátok kiállítás dolgában még csak ezután fognak elsőrangú tényezőkké válni.

A külföldi nevezetesebb intézetek közül, a melyek a plakátok művészi kiállítása terén az első helyet foglalják el, megemlítendő a lipcsei *Grimme és Heupel*-féle részvénytársaság, melynek plakátjai olyan remek kiállításúak, hogy szinte lebilincselik a szemlélőt.

Letűnt az ósdi plakátbetű kora, mely nem kacérkodhatott az olvasóval, és feltűnt helyette a művészi irány az ő sikkes és elegáns betűivel, a mi kellemesebb a szemnek és remélhetőleg uralmát meg is fogja tartani jó ideig.

Radnai Mihály.

Részvénytársulataink huszonötévi üzleti eredményei.

A *Budapest Főváros Statisztikai Havi Füzetei* egyik utóbbi számában több érdekes adatot találunk a fővárosban székelő részvénytársulatokról 1873. évtől kiosztásra került tiszta nyereségeiről, melyből az a különben eléggé ismert tény nyer újolagos megerősítést, hogy régebbi részvénytársulataink kivételével az újabb alapított vállalatok majd mindannyian éppen nem mondhatók jövedelmezőknek.

A könyvnyomtató-iparral foglalkozó részvénytársulatok által forgatott tőke jövedelmezősége, mint ez az alábbi összeállításból kitetszik, már évek óta csökken. A részvénytársulatok ugyanis 1883-ban még 14,4 százalékos osztottak ki részvényeseik közt, míg 1897-ben csak 5,7-et, a mit részben a fokozódott verseny okozott, részben pedig a politikai és gazdasági helyzet bizonytalansága idézett elő; főképp azonban abból az okból eredt, mert az újabb alapítások nem bírnak oly szilárd realitással, mint régebbi intézeteink. Hat év előtt a részvénytársulatok száma még négy volt, ma már tizenegy és egy tisztán betűöntéssel foglalkozó; 1891-ben alig másfél millió forint részvénytőkével dolgoztak, ma ötödfél millióval.

A részvénytársulatok átlagos osztaléka 1873 óta volt:

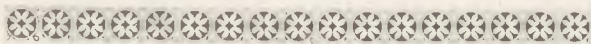
Év	1873	1874	1875	1876	1877
	12'0	11'9	6'8	9'1	7'3 %
>	1878	1879	1880	1881	1882
	10'5	11'6	11'9	11'8	12'4 %
>	1883	1884	1885	1886	1887
	14'4	11'5	12'6	11'3	10'5 %
>	1888	1889	1890	1891	1892
	10'9	10'9	12'4	10'5	10'3 %
>	1893	1894	1895	1896	1897
	9'6	5'9	6'5	5'2	5'7 %

Látható e számokból, hogy öt-hat esztendő óta a kiosztásra került nyereség folyton kevesbedett s a millennium esztendejében súlygyerdő legmélyebb nivójára.

E súlyedés okai szintén eléggé ismeretesek; okozták azt az általánosan remélt, de be nem következett munkaszaporodás, melynek reményében új részvénytársasági üzleteken kívül számos magánnyomda is alapították a versenyt ily módon a végtelenségig kiélesítették. Viszont régebbi intézeteink is új beruházásokkal siettek úgy a konkurrenzia, valamint a helyzet által követelt magasabb igényeknek megfelelő állapotba hozni munkaképességeket, mely beruházások csak idővel kamatozzák a beléjük fektetett összegeket. Mindezek a körülmények eredményezték a millenáris esztendő minimális hozadékát. Az is köztudomású, hogy a zilált gazdasági helyzet befolyása alatt álló munkaviszonyok azóta éppen nem fordultak jobbra, sőt legújában még rosszabbodtak.

Részvénytársulataink 1897. évi mérlegei a következő számokat mutatják fel, melyeket szintén fentnevezett forrás után közlünk azzal a megjegyzéssel, hogy abban az Apollo nevű részvénytársaság is fel van véve, holott e társulat csak könyvkiadással foglalkozik és saját nyomdával nem rendelkezik.

Czég megnevezése	Részvények száma	Befizetés részvényenként	Összes részvénytőke	forint		Osztalék részvényenként
				Összes osztalék	Osztalék részvényenként	
Athenaeum r.-t. . .	4.000	100	400.000	80.000	20.—	20
Pesti könyvnyomda részvénytársaság .	441	500	220.500	35.280	80.—	16
Franklin-társulat . .	4.800	150	720.000	67.200	14.—	9,33
Pallas r.-t.	3.000	200	600.000	30.000	10.—	5
Kosmos r.-t.	13.000	100	1,300.000	—	—	0
Első magyar betűöntőde r.-t.	3.000	100	300.000	18.000	6.—	6
Werbőczy r.-t. . . .	1.782	50	89.100	—	—	0
Fővárosi nyomda és vonalzó r.-t. . . .	500	100	50.000	2.500	5.—	5
Pátria r.-t.	1.250	200	250.000	—	—	0
Európa r.-t.	500	250	125.000	4.500	9.—	3,60
Rigler J. E. r.-t. . . .	12.500	100	1,250.000	62.500	5.—	5
Országos központi közs. nyomda r.-t.	3.078	25	76.950	—	—	0

Nyomdai betűanyag alumíniumból.

Októberi számunkban közöltük egy német szaktárs cikkét a betűanyag alkotórészeiről és annak különböző célra való helyes összeállításáról. Most abban a helyzetben vagyunk, hogy egy Németországból nekünk beküldött füzet nyomán hirt adhatunk olvasó közönségünknek az *alumínium-betűanyag*ról, melyet mint ilyent újában komolyan felkaptak a német szakkörökben.

A füzet szerzője *Roebelen A.*, Karlsruheban tartózkodó újságíró és volt szaktársunk, kit gyenge testalkatánál fogva éppen a mérges ólom-miazmákkal telített nyomdai levegő kényszerített pályája elhagyására, illetve arra, hogy zsnurnaliztának csapjon föl. Ugyancsak ez a körülmény indította nevezett ex-szaktársunkat arra, hogy az ólomnak alumíniummal való helyettesítése problémájának szentelje tudását és munkálkodását.

Ime a füzet tartalma főbb vonásaiban.

Statisztikailag bebizonyított tény az, hogy évről-évre úgy a betűszedők, mint a nyomók és segéd munkások jelentékeny százaléka a nyomdákban az úgynevezett hivatás-betegségeknek, mint ólomkólika, tüdősorvadás, ólommérgezőseknek stb. esik áldozatul vagy válik munkaképtelenné.

E betegségek eredete az oxidáció által okozott ólommérgezősekben keresendő és bár egyre iparkodnak e vészes állapotnak véget vetni, e törekvés mindaddig nem bir valamire való sikert felmutatni.

A mérgezési esetek keletkezése az eddigi anyagból (ólom, antimon és ón) készült betűeknek és egyéb kizáró eszközöknek tisztogatása alkalmával veszi eredetét, midőn ugyanis a szemmel láthatlan parányi oxidrészecskék megszabadulnak és a levegőben szállingózva, a munkások által önkéntelenül, vagy még inkább, ha a nyomdahelyiségben eledelt veszünk magunkhoz, beszívásra kerülnek.

A legújában Németországban életbeléptetett egészségügyi szabályok elég világosan utalnak a nyomdahelyiségek egészségtelen levegőjére, azonban daczára szigorúságuknak, aligha fogják ennek veszélyességét elháríthatni.

Nem is hiányoztak kísérletek a könyvnyomtatás felalálása óta használatban levő ólomanyagot mással való pótlására.

E kísérletezések, vonatkoztak azok akár horganyra, réz, üveg, fa, agyagra avagy akár papiranyagra, mindannyian nem vezettek célra, mert ez anyagok nem foglalták magukban a könyvnyomtatáshoz szükséges praktikus és egyúttal az egészségre nem károsan ható tulajdonságokat. Egyrészt híján voltak a kívánatos ellentálló képességnek, másrészt pedig újra mutatkoztak azoknál is a kifogásolt egészségellenes következmények, mint az ólomanyagnál; e szerint oly fém után kellett kutatni, mely nélkülözve a leirt káros tulajdonságokat, egyszerűs mind az ellentállóság, a festéket jól fogó és továbbadó képesség tekintetében teljesen megfeleljen a követelményeknek.

E követelményeknek eleget tesz, sőt azokat felül is mulja Roebelen A. találmánya, mely egy alumíniumkeverékre vonatkozik, és mely keveréknek (*Legierung*) készítését a feltaláló a Pforzheimban székelő *Alumina* (Herz, Trottnér & Co.) czégre bizta.

Az ezüsthöz külsőleg hasonló alumínium-fémet ma már elektrolitikai úton nagyban lehet előállítani.

Más fémekkel történő vegyítésnél az alumínium a vas vagy aczél szilárdságát nyeri, a nélkül, hogy könnyű súlya csorbát szenvedne. Ellentállóképesség tekintetében felülmulja a többi nemtelen fémét valamennyit; száraz levegő, víz, szén-sav, kénsav, és egyéb szerves savak iránt majdnem teljesen érzéketlen; alkáliakkal szemben azonban könnyen oldódik, miért is a mostanság használatban lévő tisztító lúgot alumíniumnál nem szabad alkalmazni. Nevezett gyári czég a lúg pótlására rendelkezik egy megfelelő tisztító szerrel, mely az alumíniumbetűknél ugyanazt a szolgálatot teszi és nem drágább az eddigi mosószerénél.

A tapasztalat kimutatta, hogy az alumínium az emberi testre nézve teljesen veszélytelen, a mennyiben evőeszközöket, mesterséges fogak foglaltványait is készítenek már e fémből.

A berlini császári egészségügyi intézet hivatalnokai által kiadott jelentésből megtudjuk, hogy két berlini orvos kísérletképen egy hónapon át reggelizés közben naponta egy-egy gramm alumíniumot vett magához, a nélkül, hogy egészségükben ártalmas változást, illetve emésztési zavarokat vettek volna magukon észre. Világos tehát, hogy az alumínium az emberi szervezetre nem bír káros befolyással, és hogy e fém használatbavétele az ipari tevékenységben nagy előnyére szolgálna egészségügyünknek.

Nyomdai célokra, illetve betűk öntésére azonban a tiszta alumínium törekeny természete miatt nem használható, miért is e fogyatéknak elenyésztetéséről kellett gondoskodni.

A kísérletezések során sikerült oly betűanyagot egybeállítani, mely ment mindenféle egészségártalmas tulajdonságoktól és több tekintetben jobb minőségű a mostani betűanyagnál.

E vegyítéknek a gyakorlatban mutatkozó előnyei közül a következőket emeljük ki.

Első sorban utalnunk kell ama jelentékeny súlykülönbözetre, mely az ólomanyag és az új vegyíték közt jelentkezik. Az ólom specifikus súlya 11'376-ra rug, míg az alumínium, illetve az ebből gyártott vegyítéké 2'56—2'67 súlyt mutat. Az anyag ily könnyűsége mellett a jövőben nem lesz szükséges a nyomógépeket, sajtókat, szekrényállványokat és szekrényeket oly erős szerkezetben előállítani, mint jelenleg, a mi azok olcsóbb áron való beszerezhetőseére fog vezetni. Az eddigi anyagnak nehézségi aránya úgy viszonylik az új találmányhoz, mint 4'5 : 1-hez, a mi nagyobb üzemeknél tetemes hajtóerő-megtakarítást eredményez.

A szedőre nézve is előnyösebb az új anyaggal való könnyebb dolgozás, akár a sorzóval, akár a szedődeszkákon történő munkánál.

Főelőnye azonban az új anyagnak abban rejlik, hogy kevesebb festékfogyasztás mellett jobban fogja és továbbadja a nyomófestéket. Gyakorlati úton tett és szakemberek által hitelesített próbák tanúsítják, hogy alumínium betűk akadály és a nélkül, hogy megcsorbultak volna, áthaladtak papiros-csomózásokon, míg ellenben fa- vagy ólombetűk ily műténél rendszeren megsérülnek, bizonyítékul annak, hogy az alumíniumbetűk szilárdság és tartósság tekintetében kifogás alá nem eshetnek.

Első nyomdai cégeknek történt kísérletek igazolják, hogy az új anyagból készült betűket és kizáró-stégeket a mostani anyag mellett is nehézség nélkül lehet használatba venni, valamint az az eshetőség is ki van zárva, hogy nyomásközben könnyebb súlyú alumínium kizáró-stégek emelkednének, mint azt szintén praktikus használat útján szerzett tapasztalatok bizonyítják.

A mint ezelőtt 20—30 évvel sok nyomdában a vasból készült kizáróanyagot fastégekkel pótolták, ily módon sikerült a jelen újítással az ólomanyag mellett a jóval könnyebb alumíniumot meghonosítani, s azt teljes megelégedésünkre az ólomstégeknél akár egész mellőzésével is használatba vehetni.

Az alumínium sem nem rozsdásodik, sem nem oxidál, és mint mondtuk, tetemesen szilárdabb és ennél fogva tartósabb, mint az ólomanyag. Ez által a kopási százalék is aránytalanul csökken és ha az anyagot a meg-

kívánt bánásmódban részesítjük, úgy bizvást állítható, hogy tartóssága az ólomanyaghoz képest tíz-húszszorta nagyobb.

Az új anyag szilárdsága folytán az abból készült tárgyak nincsenek külső sérüléseknek sem oly nagy mértékben kitéve, mint a mostani anyagnál, valamint azt is hangsúlyozhatjuk, hogy átöntéseknél az új fém nem veszít értékében, mint az ólom, hanem ellenkezőleg, gyarapodik jó minőségében.

A betűk előállítására nézve meg kell jegyeznünk, hogy a most használatban lévő öntőgépek, valamint a rézmatriczák az új fémmel nem jöhetnek alkalmazásba. Utóbbinak magas olvadási hőfokánál fogva egy új szerkezetű öntőgépet kellett konstruálni, mely perccenkint önműködőleg hatvan betűt állít elő; épp úgy a kizáróanyag, léniák kidolgozása is speciális gépeken történik.

A füzet annak biztosításával zárja ismertetését, hogy kiváló szakemberek mindenben igazolják a fent mondotakat, s így mi is csak azt kívánhatjuk, hogy az új anyag, hasznavehetőség esetén, mielőbb találjon minél általánosabb felkarolásra.

KÉRDÉSEK ÉS FELELETEK.

E rovatban bárki tehet röviden fogalmazott közérdekű szakkérdéseket, a melyre a feleletet mindig a következő számban, ugyanaz alatt a szám alatt adjuk, a mely szám alatt a kérdést tették. De nemcsak kérdéseknek, hanem az azokra vonatkozó feleleteknek is szívesen adunk helyet.

Felelet.

13. Mennyivel helyes a körlevelek megszólítását behúzni? Ez, a mai szabadon mozgó stílusok mellett már idejét múlta, sablonos szószálhasogatás. Ha a szedő érzi nem tudja azt eltalálni, úgy a merev szabály még úgy se. Egyik helyen az a szép, ha a többi kezdő-sorokkal egyformán húzzuk be, a másikon, ha még egyszer annyival, máson megint, ha a középre zárjuk, a szerint, a hogy a körlevél beosztása és stílje azt megkívánja.

13. Oly körleveleknél, melyeken fej nincs, a megszólítást mindig annyival húzzuk be, mint a körlevél szövegrészét. Esztétikai szempontból helyesebbnek tartom így — mert a kérdés innen ered. Ha a megszólítást a sor háromnegyedrészének fenmaradt negyedrészével húzzuk be, a sor nincs középen (ha eredetéről vesszük, így kellene lenni), már pedig a sorok fokozatos behúzása sérti a jó érzést. Az oly körleveleket, melyeken fej van, nem lehet szabályhoz kötni, mindig a körülményekhez kell alkalmazkodni és a szedő jó érzésétől függ annak mikénti elhelyezése.

Kahn Sándor.

VEGYESEK.

Olvasóinkhoz. Utolsó füzetünk ez ebben az esztendőben, a mely az előfizetési díjak fejében jár. Felkérjük tehát olvasóinkat, hogy az előfizetést mielőbb újítsák meg és hogy lapunkat terjeszteni szíveskedjenek. Új előfizetőink megkapják *Ötven esztendő a magyarországi könyvnyomtatás közelmúltjából* című külön mellékletünk eddig megjelent két ivét is. Lapunk előfizetési ára marad a régi: egész évre 2 frt, fél évre 1 forint. Egyes szám ára 20 kr. Egyes számokat csakis úgy küldünk, ha az illető megrendelő az összeget bélyegeken előre bekiüldi.

Lapunk olvasóinak és dolgozótársainknak boldog újévet kívánunk.

Mellékletünk. Mai díszes mellékletünk *Hornyánszky Viktor* könyvnyomdájának pompásan sikerült háromszínű nyomása, mely aquarellfestmény után készült kliséről való s az eddig készült ilyen klisék legsikerültebbjének mondható. Úgy a rajzot, mint a maratást *Scheller és Giesecke* előnyösen ismert lipcei műintézete állította elő. E czég gyűjteménye számára külön megrendelést tett. Karácsonyi műmelléklet gyanánt hozza: a berlini Buch- und Steindruckerei, valamint a Schweizer Graphische Blätter. A krétapapírost *Sas és Bauer* papirnagykereskedők voltak szivesek szállítani. Mindkét jóakarónknak ezen az úton mondunk köszönetet a szives figyelemért.

A Magyar Nyomdászok I. könyve XIV. évfolyama is megjelent *Tichy Ákos* kipróbált tollú szaktársunk szerkesztésében és mire jelen soraink napvilágot látnak, bizonyára kezeik között leszen már a kör tagjainak* és az előfizetőknek. Az Évkönyv alakjában nagy változáson ment át, a mennyiben tárczaszerű kis zsebkönyv formájából kézi szakkönyv alakivá változott át. E változtatásra a szerkesztőt és a választmányt az birta rá, hogy az eddigi kis alakban sem megvilágosító példákat, sem egyes hirdetések nem lehetett kelően érvényre juttatni, másrészt pedig alapját akarta megvetni egy alakra nézve is összevágó szakkönyvtárnak, a mennyibe elhatározta, hogy a jövőre nézve a kör összes könyvkiadványait ilyen alakban készítteti. Azt hisszük, hogy az Évkönyv régi törzsközönsége csak helyeselni fogja ezt a változtatást, mely különben — czélszerűségi okokból — csakis az alakra vonatkozik, míg beltartalmának iránya maradt a régi: válogatott szakcikkek gyűjteménye, melyek mindenikét élvezettel és haszonnal olvashatjuk. A díszes kötésű és mintaszerűen kiállított, 8 és fél nyolczadrét ívré (mely az előbbi alak 13—14 ívnek felel meg) terjedő Évkönyv tartalma különben a következő: Előszó. — Firtinger Károly: *Névtelen hősök. — Radnai Mihály: A Pallas Nagy Lexikona. — Gelberger Mihály: A négyzetpontokról. — Fuchs Zsigmond: A gépmester adminisztratív működése. — Pavlovsky J. Alajos: Akcziócentriák színezése. — Waldow Sándor. (Arczképpel.) — Simonovits Kornél: A könyvnyomtatás mint művészet. — Az Évkönyv hirdetés-pályázata. — A könyvnyomtatás őshelyei. — A gépteremben: A hengeranyag kezelése. A színes festékek rendbentartása. A spízsek. — F. K.: Szakbibliografia. — Egyesületi élet. Az utassegély Magyarországon. Utassegély-kifizetők. Utas-szállók. Nyomdászokörök. — Könyvnyomdák jegyzéke. — Hasznos tudnivalók: Nyomatványok a postán. Bélyegilletékek. Külföldi pénznumek összehasonlítása a koronáértékkel. Útmérték-összehasonlítás. Napmutató 1899. évre. Betűsoros névnap-mutató. — Hirdetések. — Ára 70 kr., vidékre 77 krajczár. Megrendelhető a Grafikai Szemle szerkesztőségénél (Budapest, V. Hold-utca 7.). A könyv több díszes műmelléklettel van ellátva, melyek közt a Hoffmeister betűöntő czég legújabb négyszínű kliséi után nyomtatott ékítőményes címleap is helyet foglal.

Hirsch Lipót, a Franklin-Társulat igazgatója, a társasággal egyidejűleg ünnepelte meg szolgálata negyedszázados jubileumát s ez alkalomból méltó ovációkban részesült úgy a társaság, mint a személyzet részéről. Hirsch Lipót az 1873-ban megalakult Franklin-Társulat a Pesti könyvnyomda-részvénytársaságtól hívta meg, a hol, mint művezető volt alkalmazva, s megbizta, hogy a társulat által átvett Heckenast-féle könyvnyomdát modern alapon átalakítsa. És Hirsch az ő főművezetői minőségében teljes becsavágygyal s kitűnő képességeinek fölhasználásával fogott feladatához, úgy, hogy pár év alatt az elavult nyomda helyére egy elsőrangú modern nyomdai műintézetet teremtett. Tagadhatatlan, hogy a hazai műnyomdászat Hirschnek rendkívül sokat köszönhet; neki módjában volt, meg tehetsége is volt hozzá, hogy olyanokat produkáljon a nyomdai műipar terén, minőket azelőtt csak külföldi nyomtatványok után ismertünk s ezért elismeréssel kell adoznunk amaz érdemeiért, melyeket magának ritka ambíciója és fényes tehetségeinél fogva kivívott. Szivesen sorakozunk tehát azok közé, kik a midőn Hirsch Lipótnak az elmúltakért elismerést és köszönetet szavaznak, egyttal azt is kívánják, hogy a jó sors hazai nyomdászatunk javára még sokáig tartsa meg szakmánk ez elsőrangú tehetségét, az eddigi törhetetlen ambícióban és nem lankadó előretöréskvésben.

A Franklin-Társulat november hó 26-án tartotta huszonötödik rendes évi közgyűlését *Vécsey Tamás* elnökle alatt. Az évi jelentés konstatálja a negyedszázad óta fennálló irodalmi és nyomdai intézetnek folytonos és állandó fejlődését, mely vagyoni viszonyainak rendezettségében és az idén újból két forinttal felemelt osztalékban nyert kifejezést. Miután a közgyűlés az intézet elnökének, *Arany László*nak elhunytja fölött való gyászának jegyzőkönyvileg kifejezést adott, dr. *König Gyula* miniszteri tanácsos, mfegytemi tanár, megemlékezett arról, hogy az intézet egyik igazgatója, *Hirsch Lipót*, az intézetet fennállása, huszonöt esztendő óta szolgálja s e hatáskörében

nemcsak a Franklin-Társulatnak tett nagy szolgálatokat azzal, hogy azt ez ország első tipografiai intézetévé tette, de hervadhatatlan érdemeket szerzett a magyar nyomdászatnak fejlesztése körül, ezen a réven pedig a nevezett igazgató ügyszeretével és ritka műilésével a magyar irodalomnak és művészetnek is megbecsülhetetlen szolgálatokat tett. A közgyűlés lelkes éljenzéssel fogadta Hirsch igazgató érdemeinek méltatását és elhatározta, hogy a beszédet megörökíti a közgyűlés jegyzőkönyvében. A társulat elnökévé Arany László helyébe *Gyulai Pált* választották meg.

Kimutatás a Szakkör pénztárosának, *Rencsisovszky Ferencnek*, legutolsó 25 esztendejéről. Azt talán minden körtag tudja, hogy *Rencsisovszky Ferenc*, a kör pénztárosa, október közepe óta VII., Kerepesi-út 54. sz., Athenaeum-épület, IV. emelet, 11. ajtó alatt lakik; de talán senki se tudja, hogy a mi pénztárosunk december 28-án lesz huszonöt éves nyomdász. Csendesesen, zajtalanul várja ő ezt a nevezetes évfordulót s talán abban a hiedelemben él, hogy azt nem is tudja meg senki sem. Azt hiszi, hogy majd a karácsonyra alatt elmerengve üli meg egyedül a jubileumát s legfelebb a múlt emlékeivel társalogva zökken át a második negyedszázadba. Csakhogy annak a karácsonyfának megrezgették a levelei (már pedig nem mozog a falevél, ha nem fúj a szél!) és azok árulták el nekünk a pénztáros titkát. Igen ám, csakhogy ebből mi még nem tudunk hosszabb életrajzot írni, mert csak annyit tudunk, hogy a mi Rencsi...nk Orosházán született, Szegeden kezdte tanulni a nyomdászatot és Gyulán végezte be tanulmányait. Ilyen nagy általánosságban számolhatunk csak be az ő életéről és nem tudunk róla hiteles adatot egészen 1891-ig, a mikor a Könyvnyomdászok Szakköre pénztárosává választotta meg. Nagy megtiszteltetés volt az egy orosházi fiúra, még akkor is, ha az Szegeden kezdte meg tanulmányait és Gyulán végezte be azt. Hogy azonban a Szakkör e megtiszteltetéssel önmagát tisztelte meg, az kitűnik az alábbi kimutatásból.

A Szakkör pénztárosai voltak:

Név	Év
Gríesz Ede	1882—83
Ruzicska Gyula	1884—85
Schmidt István	1886—87
Szabó Dezső	1888—90
Rencsisovszky Ferenc	1891—98

Ebből kitűnik, hogy Rencsisovszky egymaga majdnem anyai ideje pénztárosa már körünknek, mint négy elődje együttesen. A ki azonban ebből azt következteti, hogy a mi pénztárosunk epe nélkül való, az nagyon csalódik! Csakhogy ő az epjét mindig alárendeli a Kör érdekeinek s ennek ellenértékéül csak azt cselekedte meg, hogy felkötözte a negyedik emeletre. Mert ő abban a hiedelemben él, hogy így kevesebbet zaklatják a Kör pénztárát; azt azonban nem veszi tekintetbe, hogy az adósok meg — hivatkozva gyöngye tüdejökre — ezzel okolják meg restáncziájukat. Eltekintve tehát a negyedik emeletől és a Kör érdekében kifejtett zsörtölődéseitől, egész őszintén mondhatjuk, hogy az ő jubileumához mi állunk legközelebb és engedje meg nekünk, hogy már előre is gratulálhassunk negyedszázados jubileumához, a mit ő oly titkosan el akart rejtetni a bugyellárisa fenekére. Ad multos annos!

Régi idők óta szólt az a siralmas nóta arról a visszás helyzetéről, hogy külföldi műnyomdák elárastják szép hazánknak különösen vidéki nyomdait oly kész nyomtatvány-blankettákkal, melyekbe csak az alkalmi szöveget kell belenyomtatni és kész a nyomtatvány oly díszesen kiállítva, a mint azt az illető kis nyomda vagy egyáltalán nem, vagy csak nagy áldozattal tudta volna előállítani. Hát mi egy cseppet sem okoljuk azokat a vidéki nyomdászokat, kik anyagi erejük fogyatékoságánál fogva így akartak a jó izlés előmozdítására hatni, de annál sajnálatosabb volt, hogy fővárosi, régebben fennálló elsőrangú nagy nyomdáink közül egynek sem jutott eszébe gátat vetni az idegen nyomtatványok ilyen erős beözönlésének. Hála Istennek, most már ezen is segítve lesz, a mennyiben a rohamosan fejlődő *Hornyánszky*-féle m. kir. udvari könyvnyomdának minden modern dologra kiterjedő figyelme ráirányult ez anomáliára is és elhatározta, hogy ha már szükség van — a mint hogy van is — vidéki jóizlésű kisebb nyomdáink ilyen nagy támogatására, történjék ez hazai szakerek útján, a mely úton, hogy ugyanazt olcsóbban érhetni el, mutatja az az igazán szemet gyönyörködtető minta-fizet, melyet e czég a hazai kisebb nyomdafőnökök részére kibocsátott. Megtalálunk ebben kis princípálisaink minden olyan előnyomatot, melyek díszesebb nyomtatványok előállítására szükségesek és ezek az előnyomások a megrendelt alakban és példányszámban gyorsan és oly olcsón állnak rendelkezésre, hogy azt — föltéve, hogy az anyag rendelkezésre is állana — magok, esetről-esetre készítve, megköltőileg sem volnának

képesek oly olcsón előállítani. Így találunk e mintafüzetben négy-színű és dombornyomású üzleti kártyára, háromszínű bor- és étlapra, újévi és alkalmi kártyákra, két- és háromszínű levelező-lapokra, egy-színű menü-kártyákra, egy-, két-, három- és négy színű oktáv és quart levélpapírokra, továbbá számlákra előnyomatokat, igen olcsó árakon, melyekbe a cég kívánatra, mindjárt a szöveget is bele-nyomtatja. Minden mintára különös gond van fordítva, csinnal és műizléssel kiállítva és százankint vagy ezrenként rendelhető meg, a mint már említettük, szövegnyomással vagy a nélkül. Részünkről örömmel üdvözlöljük a Hornyánszky-czég ezen újabb derék vállalko-zását, mely hivatva van arra, hogy kisebb és szélesebb berendezésű nyomdáink is képesek legyenek méltányos árakon díszesebb nyom-tatványokkal szolgálni megrendelőinknek. A Hornyánszky-czég kívá-natra szívesen szolgál ingyen ilyen mintafüzettel a nyomdafőnökök-nek. Ajánljuk figyelmökre.

Ezüst kecske a címe azon remek kivitelű, albumszerű könyvnek, melyet *Bródy Sándor* írt meg és a *Pallas* állított ki oly fényesen, hogy hátra állíthatjuk, hogy magyar szép-próza ilyen díszes köntös-ben még nem jelent meg Magyarhonban. A negyedrét alakú könyv a legújabb metszésű, amerikai származású cívero betűkkel van szedve, mindvégig stilszerűen, a nyomás a címlaptól kezdve végig első minőségű, kifogástalan; illusztrációiban pedig oly művészi, hogy örömmel tölti el keblünket a hazai könyvnyomató-iparnak ilyen fokú művészi sikere. Címoldal háromféle készült és pedig: 1. a cím-sorok világos kék nyomattal; 2. a címoldal alnyomattal, mely a könyv egyik illusztrációját reprodukálja, barna lakkal nyomva; 3. ugyanaz, csakhogy a képen levő botnak kecskefej-fogantyúja ezüstözve van. A szebbnél szebb, összesen tizenhét darab művészi kivitelű illusztrációt csupa hírneves művészek rajzai után két, három, sőt négy színben nyomtatta a *Pallas* és pedig nagyszerű sikerrel; a színek gondosan megválasztva és nagy szakértelemmel összeegyveztetve; egyes helyeken, a hol a kép tárgya kívánta, oly finom nyomással, hogy a kép mintegy odahelvé látszik. És ha még ezekhez hozzátesszük, hogy e munka alig öt hét alatt készült és egy *Wörner*-féle gépen egyszerre négy képet is nyomtak különféle színekben, csakhogy a határidőre elkészüljenek: valóban elismeréssel kell adoznunk ama műrtelemnek és kézi ügyességnek, melylyel a *Pallas* közegei e ritka szép munkát ilyen rövid idő alatt, a már említett fényes sikerrel előállították. Ezzel megmutatta a *Pallas*, hogy ha anyagi eszközök kellő mértékben állanak rendelkezésre, a magyar nyomdaipar is teljesen fejlett már arra, hogy a legfényesebb kiállítást létrehozza és pedig oly mértékben, hogy az a legelőkelőbb kül-földi ilyenmű munkákkal hátra kiállja a versenyt. A könyv elegáns kérését a szerző *Bródy Sándor* és a *Pallas* főművezetője *Pusztai Ferencz* tervezete alapján *Gottermayer Nándor* készítette, teljesen méltóan a könyv belső kiállításához. Az elegáns kötés elült az eddigi sablonzerű kérésektől, a mennyiben a nagy negyedrétű könyv moaré selyemmel van borítva, a tábla elején arany- és dombornyomatban egy lilium is díszlik, mellette szinte aranynyomatú, napvirággal körülvevő keretben passe-par-tout alatt egy naiv női alak érez relief kivitelben van elhelyezve; a könyvet az eddigi tok vagy doboz helyett egy négy selyemszalaggal ellátott és nanxin vászonból készült téka védi. Az egész kötés jó ízlésre és kitűnő munkakészletre vall, a szemléltető jó benyomást gyakorol és méltó díszre lesz a leg-elegánsabb szalonasztalnak is.

A Kincses Kalendáriumnak is megjelent 1899-iki évfolyama, roppant bőséges és változatos tartalommal. Annyi minden van ezen, ugyan eléggé vaskos, kötetben összehalmozva, hogy igazán egész éven át talál benne az ember megfelelő olvasmányt. A kiállítás — daczára, hogy minden túlegyni hely gondosan ki van használva — igen csinos és ízlésre, a mint ez rendes jellege a *Budapesti Hírlap* nyomdájában készült nyomtatványoknak.

Rekontra. A *Typographia* 48. számában egy csendes kontrát adott lapunknak, a melyre mi — tekintettel arra, hogy már adventben vagyunk és hogy ilyenkor a játszma is csak dióba megy — meg-adjuk a ré-t. Tudjuk mi azt jól, hogy a *Typographia* czikkirója maga se hiszi el azt, a mit írt, de lehetnek sokan, a kik mégis komolyan veszik. Nem is folytatnók tovább a játszmát, ha nem kaptunk volna szép talant, a melyben igen jó ütőkártyák vannak és a melyből kiténik, hogy nem mi teszünk a szaktársak érdeke ellen, a kiket részvénynyomdaskodással vádoltak, hanem a czikk írója, a ki talán holmi sógorság-komaságból kifolyólag pártfogásába veszi az állami és hatósági nyomdák. Hát csak dicsérje *Aszódi* javit-hatatlanait, *Vác*z rabjait és egy másik állami intézetet, a hol szolgát tanítottak ki gépmester gyanánt, ki az egész tudományát két hét alatt szerezte meg *Wodianernél*. Csak dicsérje tovább is az új házi

nyomdát, a hol most egy olyan könyvkötőt keresnek, a ki a szedés-hez is ért! Mert akár dicséri, akár nem, most már ez a minta-intézet is megkezdi működését és január elsejétől kezdve ott nyomják a *Fővárosi Közlönyt* és a *Vásárosarnoki Értesítőt*. (Ez utóbbit téve-désből nem a *Részvényben* csinálják!) Mi olvastuk azt a tervezetet, melyet *Jauernig Nándor* nyomdafőnök a tanács elé terjesztett és a melyet *Kurfürst Miksa*, a *Hunyadi Mátyás*-féle nyomda igazgatója állított neki össze. Ilyen szaktervezetet csakis a pirositerékű asztal mellett lehet összeállítani, de ott is csak — kontra nélkül. Ennek a tervezetnek a betetözése az a nyilatkozat, a mit *Kurfürst* úr a bizott-ságban tett. Azt mondta ugyanis, hogy ő minden alkalommal kész 14—16 szedő a nyomdájából átküldeni a házi nyomdába, ha arra szedés lesz. Így majd nemsokára megérjük, hogy a *Lonkay*-személy-zet processziómenethen megy át a *Zöldfa-utcából* a *Lipót-utczában* levő pinczehelyiségbe, hogy megmentsék az igazgatót — szaktervezetét. Vagy olvassuk tovább a tervezetet. Az állandóan hat szedőt és két művezetőt proponál. Ezek felett áll a nyomdafőnök. De van ott két hétre 30 szedő, megint négyre 20 stb., egyszóval csupa kiselgítő-kondíció lenne az egész. Hát kicsoda nyomda lesz az, a hol egy-szer hat, egyszer meg 35—40 szedő dolgozik? Felelet: *Humánus* hatósági vállalat! Köszönjük szépen az ilyen székes fővárosi gazdál-kodást. Vádoljanak részvénynyomdaskodással, mondják, hogy mi a szaktársak érdeke ellen irunk, — de mindíg teszünk, ha ilyen eseteket látunk. Mi nem a levegőből kapjuk az adatokat, hanem megfontolva írjuk meg, a mit irunk. Nem azért irunk, hogy valakinek borsot törjünk az orra alá! A *Typographia* is jobban tenné, ha így, árszabályrevízió előtt más hangon beszélne a főnökökről — éppen a szaktársak érdekében.

Elmaradt fölolvató-ülés. A december 18-ára hirdetett havi ülést a megjelent csekély száma miatt nem lehetett megtartani. Ezt az ülést január egyik vasárnapján tartja meg a Szakkör, a mikor hihetőleg nagyobb érdeklődéssel viseltetnek a tagok a két igen érde-kes és aktuális tárgyú fölolvató-ülés iránt. Az ülést pontos idejéről meg-hívókkal értesíti a választmány a tagokat.

A Szakkör ez idei első kedélyes estélye, mely november 27-én tartott meg, kitűnően sikerült. A nagyszámú és szép közönség nem-csak hogy megtöltötte a *Metropol*-szálló díszes fehér termét, de rész-ben a terem mellett lévő téli kertbe is szorult, a mi amaz állandó érdeklődést tanúsítja, mely körünk összejövetelei és multságai iránt mindig nyilvánult. És a megjelent közönség nem is bánta meg, hogy eljött, mert a változatos és sikerült program állandó jó hangulathat tar-totta. *Durmits Anna* k. a. humoros monologjával, *Meilinger Margit* kisasszony pedig igazán szép énekével arattak föl megérdemelt tapsok-at, míg az *Ébredés* kitűnő énekelőadásával, *Lebeda* és *Salzer* urak humoros előadásaikkal arattak tetszést. Dicsérlettel kell megemlékez-nünk az énekkarok vezetőjéről: *Bodroghy Lajos* úrról és a zenés számok derék kísérelőjéről: *Novák Károly* úrról is, kik szerepkörükben szintén hozzájárultak az est sikeréhez. A program első részében *Venkovits* szaktársunk egy biográfikus dolgozatát olvasták föl, mely alkalommal azonban arra a meggyőződésre jutottunk, hogy az ilyen dolgozatok — és a most említett kiválóan is — nagyon jól beillenek egy fölolvató-ülés keretébe, de kedélyes estélyre nem valók, mert a vigan szórakozni vágyó közönségnél nem talál a megérdemelt méltánylásra. Hogy ha még végül megemlíthjük, hogy az egész nagy közönség a legjobb hangulattal maradt együtt a záróráig, az arattott siker után fokozott várakozással tekintünk a következő estélyek elé.

Az Ébredés Dalkör idei szilveszteri multságát az ügyvédi kamara díszes nagytermében és helyiségeiben tartja meg. Az *Ébredés* szilveszteri multságát fölőseleg ajánlani, mert tudja azt mindenki, hogy az kedélyesség dolgában mindig az első e nemű multságok közé tartozik. Eddig mindig az volt a baj, hogy zsúfolt volt a helyi-ség. Most ezen is segítettek és az ügyvédi kamara nagyszerűen beren-dezett termeibe tették át a multságot, a melynek programját is itt közöljük: 1. *Dalünnepen*. Kar *Thern K.*-tól. 2. *A holló*. Poé *Edgar*-tól. Szavalja *** 3. *Fantázia*. *Leanaul Arturtól*. Zongorán előadja *Bodroghy Lajos* úr. 4. *A muma*. Dialog. *Irla Makai* Emil. Elő-adják: *Durmits Annuska* úrhölgy és *László Dániel* úr. 5. *Zenei csevegés*. Tartja *Göndöcs István* úr. 6. a) *Anyanyelvem*. Kar *Engelsberg*-től; b) *Eredeti népdalok*. Kar. *Várföldi Elektől*. 7. *Egy ideges ember*. Monológ *Gabányitól*. Előadja *Lebeda Ferencz* úr. 8. a) *Huszár-bravur*. *Spindler F.*-től; b) *Kurucz nóták*. *Káldy Gy.*-től. Zongorán előadja: *Ványi úrhölgyek*. 9. *I-ső Concert*. Ch. de *Beriotól*. Hege-dűn előadja *Novák Károly* úr, zongorán kíséri *Bodroghy Lajos* úr. 10. a) *Gazdag és szegény*; b) *Már elmúlt ének* . . . *Kutsera Alajos*-tól. Éneklé *Lebeda Ferencz* úr, cziterán kíséri *Lebeda Ferencz* úrhölgy. 11. *Népdalok*. Éneklé *Meilinger Margit* úrhölgy, zongorán kíséri

Novák Károly úr. 12. *Ki a gonddal.* Kar. Rieger Gy.-tól. 13. *Tizenkettő már az óra.* Alkalmi költemény. Irtá Tichy Ákos. Szavalja *Salzer J.* úr. 14. *Szilveszter-esti köszöntő.* Kränzl T.-tól. Előadja az *Ébredés Dalkör.* Táncz reggelig. A rendezőség a közönség érdekében a vendéglőssel a következő méltányos árakban állapodott meg: Ruhafár: felöltő 10 kr., kalap 5 kr. *Étlap:* Rántott csirke 50 kr. Bécsi szelet 45 kr. Beaufsteak 60 kr. Rostélyos 40 kr. Paprikás csirke 50 kr. Sertéskaraj 45 kr. Szalonygulyás 25 kr. Borjúpörkölt 30 kr. Székely gulyás 30 kr. Borjúvesés 45 kr. Sódaras omlette 35 kr. Tojásos galuska 16 kr. Túrós rétes 20 kr. Almás rétes 20 kr. Egy pohár sör 10 kr. Bor 1/2 liter 25 kr. Szóda 6 kr. Fekete 13 kr. Tea 25 kr.

A **Budapesti Hirlapszedők Köre** saját rokkant-alapja javára, az Egyetértés férfi-dalegylet szíves közreműködésével, Starck Henrik karmester úr személyes vezetésével, 1899. évi január hó 8-án, vasárnap, a Kiiffner-féle (volt Molnár) vendéglőhelyiség összes termeiben (Vig- és Bérkocsis-utca sarok) dal-, szavalat-, tombola- és tánczszalag egybekötött kedélyes estélyt rendez. Mísor után táncz lesz. Egy műsor ára 15 kr.

A **kassai könyvnyomdászok** egyesületük Huszonöt éves fennállásának, alkalmából 1899. január 7-én, a Schalkház-szálló nagy dísztermében jótékony célú zártkörű tánczvizigalmat rendeznek. A hálvédőasszonya *Werner Károlyné* úrnő fogja lesz. Egy igazán szépen nyomott és ügyesen szedett meghívóval tudatták ezt velünk, a mely becsületére válik készítőjének, *Grosz Soma* ottani nyomdájának. Kár, hogy az oly nagy gonddal előállított modern szedést a szöveg túlfőmöttsége teszi némileg nyomottá, aztán meg az angol és mediaevalitású betűk összekeverése. Ha már ilyen sok a szöveg és olyan kevés hely áll rendelkezésünkre, akkor nem szükséges a szöveget csupa címisorokból szedni. Persze ez esetben az erős vöröses alap is halványabb színt követelt volna. Na de a ki kevés anyaggal is ily csinos dolgot produkál, az jövőre még szebbet is fog alkotni.

Új nyomda a vidéken. Hátszegen nyomdát nyitott *Triznyai István* szakártsunk.

Sima Ferencz országgyűlési képviselő, mint a szentesi első könyvnyomda részvénytársaság vezérigazgatója ellen kihágási eljárást indított az ottani rendőrkapitány abból az okból, mert a nyomda az 1891. évi 414. számú belügyminiszteri rendeletnek nem tett eleget. Múlt május hóban a Szentes városában létező három könyvnyomdában hatósági vizsgálatot tartottak, mely alkalommal kiderült, hogy az 1898. január-április havi sajtótermékekről készített kimutatások az említett nyomdának könyveibe nincsenek bevezetve s hogy utóbb említett könyv hitelcséve nincs. E kétrétdeli mulasztás képezi a Sima ellen támasztott keresetnek alapját. Az eljárás tárgyát képező vétségek közérdekű voltánál fogva helyén valónak találtak az esetről külön megemlékezni. — Egyébiránt legújabbant azt a tudósítást vettük Szentesről, hogy a szóban levő Első szentesi könyvnyomda-részvénytársaság beszüntette működését.

A **M. Tud. Akadémia** palotájának második emeleti helyiségeiben a múlt hetekben ritka szép grafikai termékekből álló kiállítást rendeztek. Három teremben 215 műlap volt látható réznyomatban, karcban és litográfiában 80 mestertől, német, francia, angol, amerikai és holland művésztől, kik mellett több hazai elismert tehetségű művész is derekasan megállta a helyét. Utóbbiak közül első sorban megemlítendő *Paczka Kornélia* asszony, alumínium-lemezeken előállított algrafikus műlapjaival méltán keltett feltűnést. Hasonló gyönyörű dolgokat állítottak ki *Rauscher Lajos*, *Olgyai Viktor* és a fájdalom oly korán elhunyt *Aranyosi Ákos*. Az idegenek közt a legnagyobb figyelemben részesültek *Klinger Miksa*, *Stuck Ferencz*, *Thoma János*, *Herkomer Hubert*, *Strang Vilmos*, *Rops*, *Lanois Sándor*, *Maurin*, *Whistler* remek munkái.

Budapesti könyvtárai. A főváros legközelebbi megjelent statisztikai évkönyvében érdekes adatokat találunk a budapesti könyvtárakról. E szerint a nemzeti muzeum könyvtára, a mely 1802-ben keletkezett, 533.204 kötetből áll, melynek értéke 2.246.000 forint. A könyvtár-termek száma 23, a személyzet száma pedig 26. A könyvtár főntartása évenként 34.170 forintba kerül. Az egyetemi könyvtár 1836-ban keletkezett és 217.552 kötetből áll. Értéke 1.500.000 forint, a termek száma tizenhét, a személyzet száma tizenhat, az évi főntartási költség pedig 15.448 forint. Az Akadémia könyvtára 1837-ben keletkezett, a kötetek száma 53.794. Hat tereméből áll, a személyzet száma szintén hat. Értékét nem becsülték még meg, az évi főntartási költség hateret forint.

A **helyes magyarság könyve.** Néhány évtized óta roppant sok idegenszerűség, magyartalanság terjedt el nyelvünkben. Iróink, költőink, tudósaink nagy része lépten-nyomon hibázik a magyar nyelv rendszere és szelleme ellen. A nagyközönség nyelvére az is annyira megromlott, hogy jóformán alig tudja a jót a rossztól meg-

különböztetni. Éppen ezért szükséges és dicséretes eszmével foglalkozik Sassi Nagy Lajos szegedi tanár, midőn *A helyes magyarság könyvét* készülni kiadni, mely a tudományok, hírlapirodalom, szépirodalom, iskolák stb. nyelvében elterjedt helytelenéseket akarja felsorolni s helyükbe jó kifejezéseket igyekszik közkeletűvé tenni. Vajjon előbbre s egyöntetűségbe hozza-e nyelvünk mostani hibáit? Ez a nagyobb kérdés!

Nagy Képes Világtörténet cím alatt gazdagon illusztrált díszmű indul meg a Franklin-Társulat és a Révai testvérek czégek kiadásában. A tizenkét kötetre tervezett munkát, több elismert tudósunk közreműködése mellett, *Marczali Henrik* fogja szerkeszteni. A mintegy 8500 szövegoldalra rugó kiadás 2500 szövegképpel, 500 műmel-léklettel, 60 színes műlappal és 50 történelmi térképpel lesz díszítve. Megjelenik füzetes kiadásban is 240 füzetben; hetenkint egy 30 krajczáros füzet fog közrebozsáttatni. Miután a munkát a Franklin-társulat nyomdaja fogja előállítani, e nagyszabású vállalat csak nyereségét fogja képezni hazai könyvnyomtató-művészetünknek.

A **hamburgi Beit & Co.** festégyári czég³öt színes műlapot küldött be szerkesztőségünknek, melyeknek hatásos és kifogástalan kivitele újabb bizonyítéka festégyártmányai jeles minőségének.

Franciaország sajtója. A minap megjelent *Annuaire de la Presse statistikát* közöl Franciaország sajtójáról. A statisztika szerint Franciaországban jelenleg 6417 lap jelenik meg és pedig 2588 Párisban és 3829 az országnak a többi részében, beleértve a politikai napilapokat is. Politikai napilap 144 jelenik meg Párisban, ellenben sokkal több a szaklap. Így csak orvosi és más rokontartalmú lap 206 van Párisban, pénzügyi lap 195, irodalmi, politikai és tudományos szemle 162. Azután következnek 121 illusztrált napilap, 113 divat, szabászati és fodrászlap, 10 nevelésügyi folyóirat, 93 jogi lap, 72 katolikus lap, 67 földművelésügyi, méhészeti, kertészeti, halászati és borászati lap, 52 kereskedelmi lap és így tovább. Különösen megemlítendő még 26 színházi, ugyanannyi világitógázzal, acetylénnel és elektromossággal foglalkozó lap, 25 fényképezési, 21 protestáns, 17 humorisztikus lap, 16 lap, a mely az italok előállításáról szól, 12 lap a magnetizmus, a hipnotizmus és spiritizmus szolgálatában, 10 konyhaszakfolyóirat, 10 asszonyújság, ugyanannyi bélyegújság, 5 léghajósújság, 5 játékujság, 5 házassági újság, 3 születés-napi újság, ugyanannyi halálójság, 2 zsidóújság és ugyanannyi újság más vallások érdekeinek az előmozdítására. Ezek közül a lapok közül 141 naponként, 688 hetenkint és 842 havonként jelenik meg. Algieri és a gyarmatok beleszámítva Franciaországban 749 helyen jelennek meg újságok vagy folyóiratok. Párison kívül 1548 politikai lapot és 2281 egyéb tartalmú lapot adnak ki, köztük 365 mezőgazdasági, 114 tudományos, 274 vallásos, 20 földrajzi, 209 irodalmi, 67 sportlapot adnak ki.

Kulbe Károly sajtóártsunk, — ki néhány év előtti Budapesten történt foglalatosságával körinkben szép emlékkben él ma is, jelenleg pedig Berlinben a Wöllmer-czég intézetében mint művezető érvényesítő kiváló sajtóártsunk — azzal az indítvánnyal lépett a németországi nyomdászszág elé, hogy az 1900. évben Mainzban rendezendő ötszázados Gutenberg-jubileum alkalmából állítsanak a különböző németül nyomdászati szakörök egy díszmunkát elő kifogástalanul sikerült nyomtatványok beküldésével, ekkép szembetűnővé téve ama magas színvonalat, melyre a német könyvnyomtatási művészet a század folyamán emelkedett. E gyűjteményes munka egyszerűen az ugyanazon évben tartandó párisi világtárlaton is be lesz mutatva; ára pedig olyan alacsonyra van szabva, hogy akár tanoncok is megszerezhetik majdán azt, mint a jubiláris ünnep egyik emléké.

Németországban újabb időben a magyapir a grafikai téren is kezd mind nagyobb arányokat ölteni. Így csak egy évvel ezelőtt olvadt össze két igen tekintélyes betűöntő-czég, a stuttgarti *Bauer* és a berlini *Berthold*-czég, részvénytársulattá. Most pedig az amúgyis első rangú *augsburgi* gépgyár — mely jóminőségű gyorsajtói révén nálunk is szép hírnévnek örvend — 12 millió forintot megvette a nürnbergi gépgyárat s ezentúl úgy Augsburgban, mint Nürnbergben fokozott mérvben folytatni fogja működését, mely célra 36 millió forintból álló részvénytőkéjét hatmillióra fogja fölemelni. Czége ekkép fog hangzani: Vereinigte Maschinenfabrik Augsburg und Maschinenbau A. G. Nürnberg. A társaság székhelye azonban ezentúl is Augsburg városa lesz.

Újabb szerkezetű berakó-készülékről hoz közelebbi tudósítást egy lipcsei szaklap. A kérdésben levő önműködő készülék *Berlinben* van felállítva és hír szerint kifogástalan precizitással dolgozik. Fel-találója egy *Bug A.* nevű oroszországi mechanikus. Mintán legközelebb sikerült a találmány financiaiális oldalát kedvezően dűlőre vinni, azzal mielőbb a nyilvánosság elé fognak lépni, addig bizonyos két-kedéssel kell fogadnunk az új apparátusról világba kiűrtölt bűmulatos

jeleségeket. Akárhány ilyenü berakó-készülék lett már mint »a leg-tökéletesebb a maga nemében« földicsérve, de még eddig teljesen egy sem vált be. Egyben megemlítjük, hogy az Athenaeum egy nyomógépet állít most fel új helyiségében az amerikai *Cottrell* gépgyári czégtől s e czéhből jelenleg a nevezett amerikai czég megbízottja Budapesten időzik; minthogy pedig ugyancsak e czég már nem kevesebb mint negyvenhat ily berakó-készüléknek szabadalmát vásárolta meg, érintett alkalmazottja most a Pallas-nyomdában működő s állhatunk annak idején ismertett apparátusnak megvételére is folytató tárgyalásokat. Állítólag az amerikai szakember nagyon elismerőleg nyilatkozott a budapesti apparátusról.

A **berlini Langenscheidt czég** által kiirt hirdetés-pályázat sorsa felől, melyről lapunk is közölte a tervvázlatot mult évi novemberi füzetében, a *Deutscher Buch- und Steindruck* utolsó száma hoz hirt. Több közbejött akadály miatt a bíráló bizottság csak nemrégben bírta befejezni munkáját a háromszáznál több pályaműről. A bíráló bizottság tagjai voltak: *Hoffmeister Henrik*, nyomdai műintézettulajdonos Lipcsében; *Königsmann L.*, nyomdai művezető Grácban; *Langenscheidt G. F. Károly*, könyvkiadó Berlinben; *Morgenstern Ernő*, lapszerkesztő Berlinben és *Tanay József*, nyomdai művezető és lapunk szerkesztője Budapesten. A pályamunkák sokasága miatt a Langenscheidt czég a kiirt négy díj helyett tizet adott és ezenkívül nyolcz dícsérő elismerést is osztott ki, hogy így a tanusított örvendetes főrekvést méltányosan jutalmazhassa. A jutalmakkal kitüntetett pályázók közt egy bécsi szaktársat találunk (20 márka jutalommal), egy prágait (25 márkával) és egy krisztianiit (10 márka jutalommal), a többi mind németországi pályázó, ezek közt a többség lipcei és berlini szaktársak. Az első díjat (100 márkát) *Tschirschmann Károly* nyerte el Berlinben.

Az **aluminiumot** a grafikai szakmában egyre igénybe veszik különböző szerszámok előállítására. Különösen a litografia terén tesz jó szolgálatokat a hiányos horganylemezek helyett. Érdekes közelebb-ről szemügyre venni azt az árhanyatlást, melyet emez újfajtájú fém termelése tüntet fel. Még 40 év előtt az aluminium ára óriási volt, nagyobb mint az aranyé. A termelés fokozásával az aluminium is egyre olcsóbb lett. 1856-ban 1 kg. aluminium 815 márkába került, 186-ben már csak 102 márkába, a mely ár 1886-ig mintegy a normális volt. Ezóta következett be a rohamos árhanyatlás, melyet annak köszönhetni, hogy aluminiumot villamos úton állítottak elő. 1887-ben már csak 73 márká, a következő évben 44 márká volt 1 kg. aluminium ára, 1889-ben 18.50 márkáért, 1895-ben 6.50 márkáért volt kapható kilogrammjá. Ma csak 2.75 márkába kerül, tehát 295-ször olcsóbb, mint 1856-ban. A termelés 1887-ben csak 8.7 tonnát, 1892-ben 1150 tonnát tett ki, a mult évben 20.000 tonnáig emelkedett.

Párisban a női emancipáció ügye a *Fronde* című politikai napilapban buzgó harcossal bír. E lapot kizárólag nők állítják elő; nők a szerkesztői, írói, adminisztrátorai és szedői. A vállalat élén egy magát megnevezni nem akaró hölgy áll; igazgatója madame Ouraud, főmunkatársa madame Fournier. Utóbbi igen ügyesen végzi a szerkesztői teendőket. A nyomda a vállalat saját házában van elhelyezve és 15 szedőnőt foglalkoztat. A szolgazemélyzet is női tagokból áll. Azt mondják, hogy ez a sok nő a legpontosabban végzi el munkáját és az egész vállalatnál a legpéldásabb rend uralkodik. Persze, a nyomdában a regálisok alatt a boros flaskókat és a gugyis üvegeket a kávék bögrék helyettesítik.

Vizjelek a papirosban. A papirosok gyártási származását jelző úgynevezett »természetes« vízjeleket, t. i. azokat, melyek a papir kikészítésének procedurájával együtt állítanak elő, a »mesterséges« vízjelektől (melyeket kevésbé jóminőségű papirosokra utólag szoktak rábiggyeszteni) olyképp ismerjük fel, ha a papirt nátronlúgba mártjuk be, mely folyadék 60 gramm marólúghból 200 gramm vízben áll. Az átázás következtében a papir annyira megduzzad, hogy a természetes vízjel még a világosság ellen tartva is csak elmosódva, vagy éppenséggel nem vehető ki.

A **biblia**, az angol biblia-lársulat által eszközölt összeírás szerint, eddig 40 európai nyelvre van átfordítva, 41 ázsiai nyelvre, 14 afrikaira, 10 ausztráliaíra és 3 amerikai nyelvre, összesen tehát 108 nyelvre. Egyes részei a bibliának négyszáznál több nyelvre vannak átültetve. Kínai nyelvre még nincsen a teljes biblia átfordítva, töredékesen azonban 16 kínai szóírásban van forgalomban.

Nyilvános köszönet.

Durmits Anna, *Meilinger Margit* úrhölgyeknek, valamint *Bodroggy Lajos* az Ébredés karnagya, *Lebeda Ferencz*, *Novák Károly*, *Salzer J.*, *Venkovits Károly* uraknak, továbbá az *Ébredés Dalkör* tagjainak a Könyvnyomdászok Szakköre által november 27-én rendezett kedélyes estélyen való közreműködésükért hálás köszönetet mondok.

A vigalmi bizottság nevében:

Gyöngyösi Sándor, elnök.

SZERKESZTŐI ÜZENET.

Eger? Egy levelező-lapot kaptunk onnét, a melyre csak a Könyvnyomdászok Szakköre címzés volt ráírva, a hátulsó oldal meg üres volt. Mi gyanítjuk, hogy valamelyik egri nyomda jelentkezik a nyomtatvány-kiállításban való részvételre. De melyik? Kérünk szives értesítést.

A Szakkör pénztárosának lakása VII., Kerepesi-út 54. sz., Athenaeum-épület, IV. emelet, 11. ajtó.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, V., Hold-utca 7. sz.

Kiadótulajdonos: a Könyvnyomdászok Szakköre.

A lap papirosa *Moiret F. Ödön* papirnagykereskedéséből való.

Felelős szerkesztő *Tanay József*. Főmunkatárs *Firtinger Károly*.

BÖLE JÓZSEF

Budapest
VIII., Vas- u. 7.
vagy
Stáhl-utca 1.

Elvállal
mindennemű épület-
és
butorasztalosmunkát.

Első magyar könyvnyomdai szakasztalos.

Javítások elfogadtnak és pontosan eszközöltetnek.

Száraz

Stereotipia.

Könyv- és
ujszágnyomdáiban

nélkülözhetetlen.

Minden kulturállamban
szabadalmazva.

Pár perc alatt

a készen szállított száraz stereotíp-pépek a szedésre való egyszerű ráprezelése által tetszésszerű mennyiségű, öntésre teljesen kész kifogástalan matriczát nyerünk. — A matriczok szárítása, a szedésben levő ürességek kitöltése, valamint a lemezek kiszúrásával járó eddigi munka teljesen elesik. Részletes utasítások, minták, árjegyzékek ily czímen kérendők:

Erste Öst.-Ung. Trocken-Stereotypie
Wien, IV. Paniglgasse 17 a.

KURZWEIL JÁNOS ÉS TÁRSA

◉ KITÜNTETÉSEK:

Temesvár 1891.
Philippopol 1892.
Orsz. Iparegyes. 1892.
Millenniumi kiállítás
Budapest 1896.

Bronzok.
Koromégetés.
Kenczék.

47.004. és 53.406. számú
osztvák-magyar szab.

BUDAPESTEN

*Készít legjobb
minőségű
ujság-, mű-,
illusztráció-,
díszmű-
és mindenféle
színes festéket.*

Államilag kedvezményezett első magyar

Könyv- és Könyomdai Festékgár.

Gyár, iroda és raktár:

IX. kerület, Márton-utca 19. szám.

Patent gélatin-hengeranyag.

Telefon 56-64.

SZEDŐSORZÓK

igazítható feszítővel, szabadalmazott saját találmány.

HOGENFORST A. gépgyára

Gyártja a legjobbnak ismert

LIPCSÉBEN.

simitó-sajtókat ↔ ↔

Jelzés	Tégely nagysága cm.	A sajtó magas- sága cm.
XA	58 × 76	110
XB I.	56 × 75	110
XB	72 × 91	110
XC	75 × 115	110

Ára márka	Súly körülbelül kg.
680	900
750	1.050
1.050	1.800
1.250	2.250

→→ vasból, csigamenettel.

WÜSTE F.

Könyv- és könyomdai festék-gyára

BUDAPEST

VI. ker., Király-utca 60. szám.

GYÁRT:

Könyv- és könyomdák részére való fekete és színes, valamint réznyomáshoz szükséges mindennemű és színű

FESTÉKEKET.

Hengeranyag-gyár. ♣ ♣ ♣
 ♣ ♣ ♣ ♣ ♣ Kencze-gyár.

Hamburg.

Beitz & Co.

Druckfarben-Fabrik

Főraktár és iroda:
MÜLLER TESTVÉREK, Budapest, V., Bálvány-utca 11.

„HUNGÁRIA”
 akezidensz-gyorsajtók.

Könyomdai kézissajtók
 Könyomdai gyorsajtók

WÖRNER J. ÉS TÁRSA

GÉPGYÁR ÉS VASÖNTÖDE
BUDAPESTEN.

Egyszerű gyorsajtók 2 vagy 4 festékdörzsölő hengerrel.
 Kétszint nyomó gépek, 2 festékszerkezettel, 2 v. 4 festékdörzsölő hengerrel.
 Téglanyomású gyorsajtók.
 Önműködő késköszörülő-gépek.
 Csomagoló- és simító-sajtók.
 Papírvágó és papírfúró-gépek.
 Aranyozó-, dombornyomású- és kivágó-sajtók.

Transzmisszió-telepek.

JÖMÖNTÖDEI
BERENDEZÉSEK.

Körforgású nyomógépek
 újságok, könyvek és illusztrált művek egy- és többszínbeni nyomására, tökéletesbitett tölesér- és körbenforgó késhajtógató készülékkel.

Használt gyorsajtók alaposan kijavítva és átalakítva jóállás mellett jutányos árért eladók.

A ZÁGRÁBI
PAPIRGYÁR-RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
EGYEDÜLI MAGYARORSZÁGI ELÁRUSÍTÓJA.

MOIRET F. ÖDÖN
papirnagykereskedése ~ ~ ~
és gyári papirraktára

Budapest, V., Báthory-utca 20.

Mindenféle író-, fogalmazó-, okmány-, nyomtató-,
illusztráció- s rajzpapírok raktára.

TELEFON 181.

Szines papírok *Luxuspapírok*

Lemezek és fénylemezek

Ítatóspapírok *Kartonpapírok*

SCHÖNTAG GYULA

szakasztalos

BUDAPESTVI., Váci-körút
51. szám.Kis antika-
szekrény 3 frt.
Nagy szekrény
4 frt.*
Árjegyzék ingyen
és bérmentve.

BEKÖTÉSI TÁBLÁK

a Grafikai Szemléhez

kék és piros színben

megrendelhetők lapunk kiadóhivatalában.

Egy darab 70 kr., vidékre 77 kr.

*A megrendeléseket kérjük lehetőleg
január 15-éig megtenni, mert a táb-
lakat már január végén szétküldjük.*

Legnagyobb GYÁR Ausztria-Magyarországban.

FESTÉKEK könyv-, kő-, pléh- és
fénynyomási czélokra.

Közömbösítő festékek háromszinnyomáshoz.

Szines és másoló-festékek.

Legfinomabb
*Dísznyomat-, illusztrációnyomó
festékek, könyv- és újság-
festékek.*

* *Hengeranyag.
Hengeröntés.*

SCHIFF SRPEK ÉS TÁRSÁ
Budapest, VIII., József-utca 17. szám.

Törzsház: Bécs.
Fiók: Flórencz.

Gyári
telefon.
63-53.

Különlegességek:

Fluidicon, legjobb
festék-
konzerváló szer, a bőrösödést
megakadályozza, a hengerre száradt
festéket feloldja.

Umido, minden államban - szabadalmazva,
teljesen megtakarítja a törlést kézi sajtón való nyo-
másnál és gyorsajtó-nyomásnál is előnyösen alkalmazható.
Mindennemű kellekek könyv- és könyvnyomó számára.

Vezérképviselő:
KALMAR LAJOS Budapest, VII., Dohány-u. 10.
Telefon 17-90.

* *Raktárak és lép-
viseletek
a világ minden
fővárosában.*

CS. ÉS KIR. SZAB.

HERMANETZI

PAPIRGYAR RAKTARA
Budapest

VI. ker., Gyár-utca 64.

Alapított 1829. évben.

 Levél-, könyv-, karton-,
nyomda-, író-, rajz-,
horiték-, csomagoló-,
göngy-, itatós-,
szűrle- és min-
dennemű merit-
tett nyomda-
papírok.

 MÁSOLÓ-,
SELYEM-
és VIRÁG-
SELYEMPAPIROK.

 Merített író-, okmány-
és könyvpapírok.
PAPIRZACSKÓGYÁR.
Mindennemű lemezek stb.

Megjelent ❁ ❁

A Magyar Nyomdászok Évkönyve

1899. évi tizennegyedik évfolyama.

Szerkeszti Tichy Ákos.

Kiadja a Könyvnyomdászok Szakköre.

 Az almanach az idén új alakban jelent meg. Ára szép kemény kötésben **70 kr.**, vidékre **77 kr.**, ajánlva **15 krajczárral** több.
Utánvételes küldésre **széles mérendeléseket nem fogadunk el.**

 Megrendelhető
a Grafikai Szemle
kiadóhivatalában
Budapest, V., Hold-utca 7.

 Kiténtetve a császári sas használati jogával.
Kiténtések: Bécs, Berlin, Páris, Nürnberg, M. m. Frankfurt.

FRISCH FRIGYES

mechanikai műhelye

BUDAPESTEN

V., Akadémia-utca 7. sz.

 Különleges műhely a könyv- és könyvnyomdákban használatos mindennemű gépek, úgymint: **körforgógépek, könyv- és könyvnyomdai gyorsajtók, téglanyomású, fűző-, vágó-, lyukasztó- és hasítógépek javítása és átalakítására**; elvállalja továbbá **transzmisszió-felszerelések, minden mechanikai üzembe vágó műhelyek átköltöztetését, valamint minden e szakba vágó munkálatok eszközését.**
Gázmotorok

javítása.

 Egyes gépek átalakításához **tervek díj nélkül készíttetnek.**

 Szállít — hosszú időn át szerzett gyakorlati tapasztalataik alapján — a legrövidebb idő alatt **teljes könyvnyomdai berendezéseket** nagy és kisszabású üzletek részére, szép vágású betűkkel, körzettekkel, mindenféle gépekkel és berendezéssel felszerelve. Nagy választék idegennyelvű betűkben.

Méltányos feltételek. — Szóliá kivétel.

Ólomzárgyártás

Mechanikai műhely

Első Magyar

Betűöntöde

RÉZLÉNIAGYÁRTÁS

Részvénytársaság

Budapest

VI., Dessewffy-utca 32. sz.

UJDONSÁG:

EGYETEMES

TABELLA-ALAPZAT

Czettel és Bendtner szabadalma.

Telefon 23—70.

BÉLYEGZŐMETSZÉS.

EGÉSZ NYOMDAI BERENDEZÉSEK

jutányosan és gyorsan foganatosíttatnak.

Folyton dúsz raktárt tart magyar, német,
horvát, szerb, román és bolgár ékezetű

KÖNYV-ÉS CZÍMBETŰKBEN

továbbá

Körzetek, Rézleniák,

és

Kizárásokban.

A legkülönfélébb

ÉKITMÉNYEK

és egyéb

NYOMDAI FELSZERELVÉNYEKBEN.

TÖMÖNTÖDE, GALVANOPLASZTIKA.

ALAPITTATOTT 1863.

PATRIAM

ILLUSTRARE

LORNYÁNSZKY VIKTOR
 CSÁSZ. ÉS KIR.
 UDVARI KÖNYVNYOMDÁJA
Budapest.

IRODA: NYOMDA:
 V., M.T. AKADÉMIA ÉPÜLET. — VI., ARADI-UTCZA 14.
 Telefon: 34. Telefon: 22 87.

MAGYAR
TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA

- Nagy-Beckerek**
Grcsits I.
Jokly Lipót.
Pleitiz Fer. Pál utóda (dr. Brajjer L. és Mayer R.).
- Nagy-Bittse**
Spiegel Samu.
- Nagy-Enyed**
Nagynyedi könyvnyomda és papíráruhágyár r.-t.
- Nagy-Kanizsa**
Fischel Fülöp.
Gondos Ignác.
Krausz és Farkas.
Wajdics József.
Weisz L. és F.
- Nagy-Károly**
Ifj. Róth Károly.
Sarkadi Nagy Zsigmond.
Turóczy Zsigmond.
- Nagy-Kikinda**
Kiadói nyomda. (tulajd.: Sedjakov Milán).
Milenkovits István.
Radák János.
- Nagy-Kőrös**
Bazsó Lajos.
Ottinger Kálmán.
- Nagylak**
Hubert Jenő.
- Nagy-Marton**
Gellis Henrik.
- Nagy-Mihály**
Landesmann B.
- Nagy-Röcze**
Guttman Fülöp.
- Nagy-Surány**
Leuchter Sámuel.
- Nagy-Szalonta**
Reich Jakab.
- Nagy-Szeben**
Drotleff József.
Krafft W.
Reissenberger Adolf.
Tipografia r.-t.
Tipografia Archidiecesana.
- Nagy-Szent-Miklós**
Wiener Nánán.
- Nagy-Szombat**
Fiebig József.
Goldmann Miksa.
Horovitz Adolf.
Reisz Sarolta.
- Nagy-Szőllős**
Doktor István.
Zala Mór.
- Nagy-Tapolcsány**
Platzko Gyula.
- Nagyvárad**
Ifj. Berger Sámuel.
Déry és Boros.
Freund Lajos és Társa.
Helyfi László.
Hönig I.
Láng József.
Laszky Ármin.
Neumann Vilmos.
Pauker Dániel.
Rákos Vilmos utóda.
Sonnenfeld Adolf.
Szent László-nyomda r.-t.
- Námesztő**
Schein M.
- Német-Bogsán**
Zeier A. J.
- Német-Palánka**
Kristofek József.
- Nezsider**
Horváth I.
- Nyiregyháza**
Jóba Elek.
Nagy Mór.
Piringer János (tulajdonos): Özv. Piringer Jánosné).
- Szabolcsi Hirlap nyomdája (tulajd.: Székely Imre).
- Nyitra**
Huszár István.
Iritzer Zsigmond.
Neugebauer Nándor.
Reicheles Lipót.
- Ó-Becse**
Gavansky M.
Löwy Lajos.
- Ó-Kanizsa**
Bruck P. Pál.
Schwartz A.
- Oravicza**
Kehrer C.
Wunder Károly.
- Orosháza**
Pless N.
Veres Lajos.
- Orsova**
Handl József.
Orsovai könyvny. r.-t.
- Ó-Széplak**
Nyitraivölgyi gazd. egyesület nyomdája.
- Paks**
Rosenbaum Miksa E.
- Pancsova**
Jovanovics Testvérek.
Kosanics N. Miklós.
Vig Er.
Wittigschlager Károly.
- Pankota**
Ifj. Bod József.
- Pápa**
Goldberg Gyula.
Nobel Ármin.
Ref. főisk. nyomda.
- Pécs**
Madarász Béla.
Pécsi irod. és könyvny. r.-t.
Taizs József.
Wessely és Horvát.
- Pécska**
Ruber István.
- Perjámos**
Pirkmayer Alajos.
Sedjakov Milán.
- Petrozsény**
Figuli Antal.
- Pozsony**
Alkalay Adolf.
Angermayer Károly.
Éder István.
Katholikus nyomda.
Marinzi és Pawlik.
Westungarischer Grenz-
bote nyomdája.
Wigand K. F.
- Pöstyén**
Gipsz H.
- Predmér**
Links M. utóda: Rosen-
zweig H.
- Putnok**
Gaertner Ignác.
- Ráczkeve**
Kauders Ferencz.
- Resicza**
Eisler József.
Hungaria-könyvnyomda.
- Rimaszombat**
Györffy P. G.-né.
Lévai Izsó.
Náray I. A.
Rábelly Miklós.
- Rozsnyó**
Kovács Mihály.
Sajóvidék nyomdája (tul.: Hermann I.).
- Rózsashegy**
Salva Károly.
- Salgó-Tarján**
Ifj. Bogenglück Ignác.
Friedler Ármin.
Pollacek József.
- Sárbogárd**
Spitzer Jakab.
- Sárvár**
Stranz János.
- S.-A.-Ujhely**
Hegyalja-könyvnyomda (tul.: Alexander Vilmos).
Landesmann M. és Társa.
Löwy Adolf.
Pannonia-nyomda (tul.: Juresz és Ocskay).
Zemplén-nyomda (tulajd.: Ehlert Gyula).
- Sárospatak**
Ev. ref. főiskola nyomdája (bérél.: Steinfeld Jenő).
- Segesvár**
Horeth Frigyes.
Jördens Testvérek.
- Selmeczbánya**
Joerges A. özv.
- Sepsi-Szent-György**
Jókai-nyomda r.-t.
- Siklós**
Harangozó József.
- Sopron**
Breiner E. és Fia.
Hungária-nyomda.
Reininger Ármin.
Romwalter Alfréd.
Röttig Gusztáv.
Török és Kremszner.
- Stájerlak**
Rose V.
- Sümeg**
Horvát Gábor.
- Szabadka**
Bittermann József.
Krausz és Fischer.
Szabados Sándor.
Székely Simon.
Tomics Miklós.
- Szamos-Ujvár**
Auróra-nyomda (tulajd.: Todorán Endre).
Gör. kath. egyházmegyei nyomda.
- Szakolca**
Neumann, Teszlik és Tsa.
- Szarvas**
Sámuel Adolf.
Szikes Antal.
- Szász-Régen**
Burghardt Rezső.
Sebesch Károly.
- Szász-Sebes**
Stegmann János.
- Szászváros**
Minerva-nyomda r.-t.
Schäser A.
Schuller Testvérek és Tsa.
- Szatmár**
Litteczky Endre.
Morvai János.
Nagy Lajosné.
Pázmány-sajtó.
Weinberger Testvérek.
- Szeged**
Endrényi Imre.
Endrényi Lajos.
Engel Lajos.
Gönczi I. József.
Schulhof Károly.
Traub B. és Társa.
Várnay Lipót.
- Szeghalom**
Kovács Antal.
- Szegzárd**
Báter János.
Ujfalu Lajos.
- Székelyhid**
Kohn Sámuel.
- Székely-Keresztúr**
Szabó Testvérek.
- Székelyudvarhely**
Becsek D. Fia.
Betegh Pál.
- Székesfehérvár**
Debreczeni Gyula.
Kaufmann F.
Márián Pál.
Singer E.
Számmer Imre.
Számmer Kálmán.
Székesfeh. és Vidéke ny.
- Szempcz**
Fischer Náthánné.
- Szentes**
Hollósy és Vajda.
Szentes és Vidéke nyom-
dája.
- Szent-Endre**
Schwarcz I.
- Szent-Gotthárd**
Wellisch Béla.
- Szenicz**
Beszó János és Társa.
- Szepes-Váralja**
Buzás Dénes.
- Szered**
Sternér Dávid.
- Szerencs**
Simon József.
- Szigetvár**
Corvina-nyomda.
Kozáry Ede.
- Sziksó**
Blank Simon.
- Szilágy-Somlyó**
Bölöni Sándor.
- Szill-Hadad**
Fein Sámuel.
- Szolnok**
Bakos István.
Fuchs Lipót.
Jász-Nagykún-Szolnok-
megyei Lapok nyomdája
(tul.: Vezéry Ödön).
Wachs Pál.
- Szombathely**
Bertalanffy József.
Egyházmegyei könyvny.
Gábrriel Ágoston.
Seiler H. utóda: Szele és
Breifeld.
- Tab**
Pfeifer Ignác.
- Tapolca**
Löwy B.
- Tata**
Engländer és Társa.
Nobel Adolf.
- Temesvár**
Csanád-egyházmegyei
nyomda.
Csendes J.
Délmagyarországi könyv-
nyomda.
Freund Gyula.
Mangold Sándor.
Posaune nyomdája.
Moravetz Gyula.
Stéger Ernő utóda.
Uhrmann Henrik.
Union-könyvnyomda (tul.:
Ifj. Steiner Károly).
Veres Sámuel.
- Tisza-Füred**
Kohn Adolf.
- Tolna**
Weltmann Ignác.
- Tolna-Tamási**
Jeruzsálem Ede.
- Torda**
Berla Samu.
Harmath József (tulajd.:
Özv. Harmath Józsefné).
- Torna**
Rosenblüth Simon.
- Török-Kanizsa**
Bruck P. Pál
- Török-Szent-Miklós**
Rubinstein Sándor.
- Trencsén**
Gansel Lipót.
Skarnitzl X. Fr.
- Turóc-Szent-Márton**
Gaspárik J.
Magyar nyomda (tulajd.:
özv. Moskóczy Ferenczné).
Turócszentmártoni
nyomda r.-t.
- Új-Arad**
Mayr Lajos.
- Újpest**
Fuchs Antal.
Salgó Testvérek.
- Új-Verbász**
Verhászi könyvnyomda
(tulajd.: Boros György).
- Újvidék**
Fuchs Emil és Társa.
Hirschenhauser Benő.
Ivkovics György.
Miletics Szvetozár.
Popovics Testvérek.
- Ungvár**
Gellisz Miksa.
Jäger Bertalan.
Lévai Mór.
Székely és Illés.
- Vác**
Kir. orsz. fegyintézeti ny.
Kohn Mór.
Mayer Sándor.
- Vág-Újhely**
Brück Samu.
Horovitz Adolf.
- Versecz**
Grcsits M.
Kehrer Lajos.
Kirchner Ernő.
Wettl és Veronits.
- Veszprém**
Egyházmegyei könyvny.
Köves és Boros.
Krausz A. Fia.
- Zala-Egerszeg**
Breisach Samu.
Özv. Tahy Rozália.
- Zenta**
Kabos Ármin.
Klenóczkyné Cs. A.
Schwartz Sándor.
Zentai Hirlap nyomdája.
- Zilah**
Seres Samu.
- Zólyom**
Ifj. Nádossy Gyula.
Seidl és Friedmann.
- Zombor**
Bittermann Nándor.
Oblát Károly.
- Zsombolya**
Wunder Rezső.
- Zsolna**
Áldori Manó.